

ASIUVAS

DVYLIKAS

TĖVYNĖS
SARGAS.

MENESINIS LAIKRAŠTIS

askirtas dvasiškam ir medžiagiškam Lietuvių
tautos sulaikymui par jos apšvietimą.

MENŪ 1896 GRŪDIS

TILŽEJE.

Nū Rēdystēs.

P. L. Aukupaičiui. Atsiutsus Tamistos tris rublius ant laikrašē reikalu suvartojome. Ačiū!

P. N. Matkalniui. Nū Tamistos du rubliu prijēmēme; išėjusi sąsiuvus jau išsiuntēme ant Tamistos vardo, tolesnius teip-pat pridėjusi. Gailu mums Tamistos triusos: eiliu negalime tavo laikraštvie patalpinti, n neatsakē jos pzejijos įstatymams ir vien privatiskos tikt yra. Naudinget butu, kad šep jau Tamista rašytumei, padūdamaš mums žinias iš šio apygardos. Tas eiliās „Apžvalgos“ Rēdystai navedēme. Linkējanē Tamist geresnēs kloties šiamē darbē.

P. N. Keturius rublius p. Aukupaičiui idūtas apturėjome. Už dūsnuam Dievė Tamistai užmokėk!

P. Kregždūnaičiui. Geras butumei Tamista mūsų korespondeutā Senovės dainas su džaugsmu nū Tamistos priimsime ir nors menkū dovano už tai sutoiksime, tikt prašome atsilepti, nes gavome žinia, jog į nepriėtel rankas par išdavikus įkritai. Brolei! su išdavikais atsargei: su pasibiaurėjim nu jų toliukites!

P. N. Viena rublį p. Aukupaičiui prisiunčiant apturėjome. Ir ta skatikas į tėvyniską išdā. Ačiū!

P. Južintiškiui. Longviaus Tamista gausi tolesnius sąsiuvus u mūsų agente savo apygardoje, tikt prašome pasižvalgyti.

P. Embiē. Tamistos straipsnelei pagirtini ir naudingi: prašome į toliaus mus tokeis šelpti.

Užprašome savo gūdotinius skaitytojus užsimokėti už šiūmetiniū sąsiuvus ir neapleisti mūsų ant tolesnio laiko.

Sinnčiant rankrašēius ar pinigūs į Rēdystę reikia padėti kokia nors **išmislytā** pavardē (pseudonimā), o ne savo tikraja, kad kartais ant pačto Mackelijoje nesuvoktu, kas ir iš kur rašo.

Nū Nauju Metu **redakterium** bus gerbiamas Tilžės džekonas, kun klebonas **Januskauskis**, kuriam dabar jau prašome siusti rankrašēius u pinigūs, padedant tokį antrašā:

Hochwürden A. Jannskovski,
Probst u. Dekan.
Tilsit, Wasserstrasse.

Laikrašēio krautuvė Tilžėje prie pono Lapino (p. Šenkės spaustuvėje ir Klaipėdoje prie pono Baršačio (zakristijono ir kuingu prekėjo).

TĖVYNĖS SARGAS.

„Mylėk V. Dievą už visa labiaus,
„Artimą kaipo pats savę, o
„Tėvynę už savę daugiaus.“

Išeina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis;
prusineis pinigais 2 m. 20 pf. Į Ameriką su prisiuntimu 1 dol.
Atskyras numeris ant vietos 10 kap.,

Į t a l p a.

I. Dėku Dievui. Rėdystė. 1	Kaunas. Petrapylis. Eirogala.
Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.	Butkiškei. Kiedainei Južintai.
Taratuta — Gintautų. 6	Didkiemis. 24
Mitaujos gimnazijos mokintinių prašymas 10	Musų raštai. „Krumplių Jonas“.
Kur išganymas? arba paviršiumi amžiaus klausimų. Libretto iš keturių aktų. Parašė Maironis.	„Kas yra, o kas bus!“ P. B. 35
(Tasa) 10	Svetimi raštai. Antoni Pro- chaska. „O prawdziwości listów Gedymina.“ K. A. K. 39
Ko geidžia mūsų inteligentai liberalai? Embė. 18	II. Žmonės užrustina V. Dievą par girtūklystę tadą, kadą labiausei garbinti ir prie Jo šaukties turi. Blaivininkas 42
Kas girdėties? Kelione Nika- lojaus II. Iš Turkijos. Vilnius.	Patarmės dėl staliorių. A Dailidė. 44
	Apgarsinimai. 48

I.

Dėku Dievui.

„Dėku Dievui!“ sako ukininkas pabaigęs sunkų
dienos darbą. — „Dėku Dievui!“ taria jisai su
džiaugsmu — práslinkusi diena veltui nepragaišo:
išplešiau seną dirvoną, išakėjau jį, išpurinau,
grynais javais užsėjau. Koks bus užauglis, pri-
gulės tai nū giedros oro, nū rasos dangiškos, nū
Dievo mylistos ir palaiminimo. Aš padariau, ką

galėjau — triusiau, prakaitavau, nesigailėjau pajiegu. Variau vagą po vagai, sėjau saują po saujai Dievui ant garbės, o sau ir vaikeliams savo ant naudos. Teip man bevargstant, štai atėjo vakaras, nusileido saulė, pasibaigė diena. Dėku Tau Dieve už viską!“. . .

Panašiais jausmais perimta yra ir rėdystė „Tėvynės Sargo.“ Ir ji, kaip ans ukininkas, dirbus sunkiai per istisus metus ir atsižvelgdama ant atlikto per tą laiką darbo, negali geriaus išreikšti savo džiaugsmo, kaip tik tardama iš gilumo širdies tūdu trumpu, visiems suprantamu padėkavonės žodžiu: **Dėku Dievui!**

Neradus gatavos dirvos savo dvasiškai sėklai, rėdystė „T. S.“, lygiei kaip ans ukininkas, nemaž turėjo vargo, kol ant erdvo lietuystės ploto išsiplėšė sau užleistą nūg amžių dirvonėlį, kol jį prigulinčiai išdirbo, išpurino ir gryniausią lietuystės ir katalikystės sėklą užsėjo. Kaip kiekviena mė darbę, teip ir šitame pradžia buvo didei sunki. Bet Dievas palaimino; vietoj' ūsnių ir kākalių, kaip tuli priešai pranašavo, iš pasėtos sėklos pasirodė kū gražiausi tikrų javų diegeliai. Už tus tat pirmūsius gražius dvasiškus diegelius, už tą gerą darbo pradžia rėdystė „T. S.“ visupirmiausei siuncia karštą padėkavojimą Tam, nū kurio kiekvienas užauglis paeina, šaukdama viešai: **Dėku Dievui!**

Į kiekviena darbą reikia atsakančių darbininkų. Ir kū darbas didesnis ir sunkesnis, tū daugiau reikia rankų, idant jį žmoniškai galētu nuveikti. Iš tos priežasties, ypač per darbymetį, ukininkai

buna dažnai priversti kreipties prie kaimynų ir kviesti jų talkon. Dar daugiau nei ukėje reikalingesne yra talka išleidžiant laikraštį. Be sądarbininkų negalimas daiktas nė reikalingą laikraščiu medegą pagaminti, nė žinias išvisur surankioti, nė jas žmoniškai sudoroti. Nesant sądarbininkų laikraštis, nors ir didžiausio galvočiaus uždėtas, turi angščiau ar veliaus butinai žlugti. Iš tos tai priežasties daugumas pranašavo neabejotiną žlugimą ir „Tėvynės Sargui“, tarydami: iškur tas naujās laikraštis ims sądarbininkus? Išpradžių tos šnekos ištikro ant tiesos panešėjo. Sądarbininkų „T. S.“ buvo labai nedidelis burelis. Bet ilgainiui burelis tas ėmė augti, čia nauji darbininkai ir darbininkės atsirado, ten seni pristojo, už ką visą rėdystė „T. S.“, baigdama ramybėje šiuos metus ir sustiprinta tvirtą viltimi apie gerą ateitį, gali tiktai su linksma širdimi viešai šuktereti: **Dėku Dievui!**

Bet ir geriausias laikraštis, turįs kūgabiliausius sądarbininkus, negalėtu pasirodyti ant svieta, jei nebutu tam tikro kašto jo išleidimui. Be piningo juk šioj' gadynej' nieko ant svieta nesidaro. Tikrumo tos tiesos datyrė ir rėdystė „T. S.“ Vienok, kaip kitas kliutes, teip ir šitą pasisekė rėdystei laimingai pergalėti. Atsirado dūsnūs, šviesūs žmonės, kurie supratę svarbumą ir naudingumą užmanyto mūsų darbo, nepasigailėjo išmesti reikalingo antato skatiko, nors jo šioj' gadynej' niekur perdaug nesiranda. Suselptai tokiu budu rėdystei, matant savo darbą paremtą ant tvirto pamato, viena bepaliko priedermė:

pasakius nūširdžiai ačiu visiems „Tėvynės Sargo“ geradariams, kurie paaukūtu skatiku prie jo išleidimo prisidėjo, pakelti širdį savo į Augščiausį Geradėją visų geradėjų ir tarti dar syki: „**Dėku Dievui!**“

Ant galo, negana yra gerai sustatyti laikraštį, rupe스팅ai jį atspaudinti ir svietan paleisti. Reikia dar apart to, kad žmonės jį pamėgtu ir noriai skaitytu, nes kitoniškai visas rėdystės darbas nueitu ant niekų ir panešetu ant tuščio varpo skambėjimo, kurio nieks neklauso, nė girdėt nenori. Bet kaip kitūse, taip ir tamę dalykę rėdystė „T. S.“ negali pasiskūsti. Daugumas dorų žmonių „T. S.“ labai pamėgo. Pagal daėjusių žinių iš įvairių Lietuvos kampų, „T. S.“, noriai ima į rankas ir įvairių pašaukimų inteligentai, ir prasti kaimo žmonelės. Tiems paskutiniems labiausei patinka įvairios žinios iš Lietuvos ir talpinami kiekvienamę numeryje pamokymai apie amatų dalykus. Tokiu budu; „Tėvynės Sargui“, matant aplink savę netik burelį sądarbininkų, bet ir geroką kaskart didyn auganti, burį skaitytojų, yra iš ko džiaugties, yra už ką šaukti iš naujo: „**Dėku Dievui!**“

Tiek šiam kartui apie patį laikraštį.

Toliaus, kas liečia brangią tėvynę Lietuvą, kurios mūsų laikraštis apsiėmė buti budrium sargu, tai nors ir neišsipildė daugumas mūsų lukuriamų, sužadintų tulais straipsneis rusiškų laikraščių, prašnekusių apie vargingą Lietuvių padėjimą, ir nors dar ir nesusilaukėm po šiai dienai nė lietuviškos spaudos daleidimo, nė kitų neteisingai

nū musų atimtų tiesų, vienok galima pasakyti, jog šitie besibaigantieji metai nebuvo dėl musų blogesniais už kitus. Tiesa, valdžia rusų drūčiau apstatė rubežių kareiviais, apsunkino partai gabenimą lietuviškų kningų ir laikraščių iš Prusų, suėmė ne vieną kningų gabentoją, nepaliovė parsekioti kunigiją, kaip tai matyt iš uždarimo nieko nekaltų kunigų Pronckuno ir Domarko Kretingos klioštoriuje, nepaliovė teipo-gi spausti vaikus po mokslinyčias tai prie rusiškų maldų, tai prie bučiavimo pravoslaviško kryžiaus, tai prie kreipimosi kerten į pravoslavišką „ikoną“, kaip tai atsitiko Jelgavoje ir Panevežyje, vienok kitusę dalykusę šie metai atnesė musų kraštui tulus gana svarbius palengvinimus. Teip, išdūtu 14 d. Kovo mėnesio Augščiausiu paliepimu tapo užbaigta maskolių kova su musų kryžiais. Ačiu tam augščiausiam paliepimui dabar kas nori, gali statyti ant savo sodybos kokį sau nori kryžių: ar medinį, ar geležinį, ar akmeninį, be jokio palicijos daleidimo; o su pavelyjimu gubernatoriaus galima statyti gelėžinius ir akmeninius kryžius dar ir ant lauko, ant kryžkėlių ir t. t. Toliaus, antru Augščiausiu paliepimu, išleistu 5 d. Rugsėjo mėn. tapo pavelyta statyti ir taisyti bažnyčias nesiklausiant vietinės administracijos, gavus vien tik daleidimą vyresnybės dvasiškos. Ant galo, susilaukėm ir to džiaugsmo, jog žinomas visiems didžiausias musų prispaudėjas, garsingas Kražiečių skerdikas, Klengenbergis, apleido ant visados musų kraštą ir gavo gražią vietą . . . Viatkoje ant pat rubežiaus Siberijos. Turimė viltį, jog kiekvienas lietuvis,

tūs žodžius skaitydamas, šukters draug su mumis iš visos širdės: „**Dėku Dievui!**“ —

Pasirendami ant to viso, kas augščiau parašyta, matome, jog ir mums lietuviams nėra ko per daug nusiminti: yra Dievas ant visų karalių Karalius! Teip bus, kaip Dievas dūs, o ne kaip Orževskis su Klingenbergiais nori. Todėl ir baigiame šį straipsnį žodžiais dainiaus:

Ačiu Dievui už Tėvynės
 Atgyjimą,
 Už lietuvių šios gadynės
 Sukilimą
 Ir už visus, ką kovoja
 Ginglu rašto,
 Ir už draugus, ką užstoja
 Musų Kraštą,
 Ir už prispaudą skriaudėjų
 Be armačių,
 Ką ant gero mums išėjo,
 Ačiu, ačiu!

Rėdystė.

„*Concordia parvae res crescunt, discordia
 maximae dilabuntur.*“

Nekartą gavau girdėti net' nū draugų, buk jau neb'ėsa pagalbos Lietuvai. Tūtarpu kasdieninis parsitikrinimas rodo, jog n'ėra neteisingesnio sakinio už viršui minėtą. Pradedant nū Muravjovo Lietuvos budelio iki Orževskio kiekvienas Vilniaus generalgubernatorius prižadėdavo valdžiai ar angščiau ar vėliaus sumaskolinti Lietuvą. Kiekvienas iš jų turėjo ir vėkas ir galybę tam nuveikti. Tūtarpu jau trisdešimtis su viršum metų, o Lietuva kaip stovi — teip stovi. Dėlko tai? Gal nevartojo pragarinių įrankių, kad Lietuvos vardą išbrėžtu iš gyvųjų kningų?

Gal ji neplaukėsi (maudėsi) kruvinosę ašarosę savo vaiku
nū 1863—1869 m.? Gal Kenstaičiūšę nebuvo kankinami
lietuvei? Gal Kražiūšę neliejosi lietuvių kraujas? Gal
jos kunigija ir intelligencija savo dejavimais nepripildė visą
Russiją, pradedant nū Archangelsko iki Vladivostokui?
Viso to nestokojo, o vienok Lietuva tebegyvūja. Dėlko
tai, klausiu? Man rodosi, jog kaltas tam katalikiškas
tikėjimas ir plaukianti iš jo vienybė. Įdėja tikėjimo teip
yra sujungta su įdėja tautiškumo, jog vienos be antros
negalima suprasti: atimk vieną grius ir antra. Gailu tiktai,
kad ne visi tai tesupranta! Jei-gu ant tikėjimo ir vienybės
stovi tėvynė, kaip aš samprotauju, malonėčiau pasidalinti
su skaitytojeis malonia žinia, išrodančią tūdu pamatiniu
dalyku net Lietuvos jaunumenėje. Skaitykite su atidę ir
mokykities. Buvo tai 24 rugsėjo Jelgavoje (Mintaujoje).
Direktorius Fedoras Evdokimovičius Tichomirovas, pardėtinis
viriškių gymnazijos, pranešė mokytinems, kad nū 25 dienos
to mėnesio pradedant mokyteinei turės susirinkti gymnazi-
jon ne ant 9 rytą metą, bet ant $\frac{3}{4}9$, kadangi $\frac{1}{4}$ adynos
turi buti pašvęsta maldai, užtvirtintai ministerio ant jo
prašymo,

Direktorius pavadino tą pat dieną kapelioną kun.
Pr. Urbanavyčių ant konferencijos. Ką jūdu tenai kalbėjo,
niėkas negalėjo iš pradžios daeiti, tiktai matyti buvo, kad
direktorius po konferencijai išbalęs buvo kaip smertis,
kun-gi kapelionas kaip ne savas. Ant rytojaus, mokyteinei
susirinko ant paskirtos adynos; įėjo direktoris ir mokytojas
katalikas Staponas Miečnikovski lenkas, kurie susirinkusiems
mokytiniems parskaitė maldą . . . maskoliškai. Tūtarpu
kapelionas prapūlė . . . vieną ir antrą dieną nebuvo net'
ant lekcijų, paskui tiktai gavome žinoti, kad jis nuvažiavęs
į Rįgą pas kuratorių Lavrovskį ir pajudinęs dangū ir žemę,
kad išgautu pavelyjimą melsties „lietuviškai“, bet nieko
nepešęs. Pakol maldą skaitė mokytojas, mokyteinei nors
toje dalyvumo neėmė, vienok užsilaikė tylei, bet kaip
tiktai iškalos pardėtinei norėjo įdūti skaityti mokytinems,
tie atsisakė. Kaip o auka to krito mokytinis trečios kliasos
Jūzas Tubelis, kurs už nepaklausymą paliko išvartytas.
Mokyteinei užsistodami už draugą įnirto . . . Kapelionas

jausdamas katastrofą 1./X vėlei leidosi Rigan pas kuratorių, mislydamas numaldyti kraujagerį ir nors išsėmė visus argumentus, nors baugino katastrofą, privesdamas, kad tai vaikai tų pačių lietuvių, kurie teip nesenei liejo savo kraują Kražiūse, jog nereikia jų privesti prie paskutinio galo, kuratorius pasiliko kurčias ant jo perstatymo ir maldavimų ir, kaip iš paties kapeliono burnos girdėjau, pasakė: „ar aklas negali nematyti, kad tai Tamistos darbas“. Nebebuvo jam ką ten beveikti, reikėjo grįžti namon ir sukrauti savo daiktus kelionėn į ištrėmimą. Ant rytojaus 2./X. maldą parskaičius Miečnikovski'ui direktorius prakalbėjo mokytinems, jog nū ryto dienos turės skaityti vienas iš mokytinių, ar jis norėtu, ar ne. Mokyteinei, kurių skaitlius 140, vienbalsei atsakė, jog neskaitys. Supykęs direktorius pradėjo jūs bauginti, jog visus katalikus išgīs iš gimnazijos, jei jo klausyti nenorės, tie-gi sakydami, jog mes nelauksime, pakol mus išgįsi, mes patįs mokame išstoti, visi pasiėmę savo daiktus pradėjo virsti laukan. Pasidarė didžiausias trukšmas . . . Direktorius, išbalęs kaip popiera šen ir ten šoko, nesumodamas, ką beveikti. Ant galo susiprato Nutvėręs už kukšterą mokytinį kliasos S, kurs buvo durysę įspringęs, įtraukė atgal, žvėrišku balsu bešaukdamas suvadino visus gimnazijos sargus, kurie uždarė ant raktų duris ir suvarė mokytinius kiekvieną į savo kliasą. Išsiuntė sargą pas kunigą kapelioną Laukėme, kas iš to bus? — Ar kartais jis nepapeiks mus už mūsų darbą, ar kartais pats n'eidamas ant maldos nelieps mums skaityti, nebebutumime turėję ant ko pasiremti! . . Mums teip belaukiant atėjo ir kapelionas. Gal mislyjate, kad atėjo mus parkalbėti, idant skaitytumime? Klystatė! Mūsų kapelionas — ne judošius, žinojo Vyskupas, ką paskiriaš. Ilgai kalbėjo su direktorium' . . . išėjo išblyškęs, tiesa, bet su teip ramiu veidu, rodėsi, kad dėl jo viskas pabaigtas, kad jo laukia geležinei ir šiaurė. Nū maldos par savo sumišimą atsikratėme, negalima buvo, kad mus visus katalikus 140 išvarytu; vienybė buvo tarp mūsų — ir vienybę pargalėjome. Nustojome, tiesą, kapeliono, kurs, girdėjome, savo vardo dienoje t. y. 4./X. gavęs dimissiją vietoje gerų linkėjimų, kaip budas yra, bet ant kiek

žinome, jis nesigaili savo pasielgimo, džiaugiasi, kad reikės kentėti už tikėjimą ir tėvynę. Gailu tiktai jam, kad katalikai ilgą laiką pasiliks be vadovo . . . Bet tegul nusiramina . . . Jo paveikslas ant ilgo pasiliks mūsų atmintyje ir skatys dar didžiaus mus prie išpildymo religiškių priedermių, pagal jo paties žodžių, kuriūs kartkartėmis iš jo burnos girdėdavome, jog „longum iter per praecepta, breve autem per exempla.“ Gal mislyjate, skaitytojai, kad to gana? Klystate! Nepasikakdinome tūm', kad mumis atliū-savo nū maldos maskoliškos ir nū kinknojimo prieš jų abrožą, nutarėme išsiusti apšvietos ministeriui prašymą, idant mums pavelyta butu melstiesi mūsų motynos kalboje. Pasirašė ant jo 81 mokytinis, matote, kad ne visi, bet nedėlto, kad kiti nebutu norėję pasirašyti, tikt laikas buvo trumpas . . . Išsiuntėme 3./X., o kopiją (išrašą) to prašymo padavėme: Tichomirov'ui, Kulbergui, direktoriui realinės iškalos, pardėtiniam Liepavos ir Rigos mokslainių, kaip patis parašėme „k sviedeniju i rukovodstvu“ (dėl žinios ir prisilaikymo). Visamę šitamę kampę neb'era dabar maskoliškos maldos dėl mokytinių, nors dar nei atrašo, nei pavelyjimo nū ministerio nesulaukėme . . . Dievas žino, koks bus jo atsakymas? Dūk Dieve, kad pagal mūsų noro, kitioniškai 140 mokytinių katalikų apleistu Jelgavą, kadangi tamę dalykę apsileisti nemislyjame. Gana jau naudojasi valdžia iš senūlių palankumo, įvedė išguldinėjimą religijos ant rusiškos kalbos ir tt. nori ir iš maldos padaryti įrankį rusifikacijos, bet šelauk'! Supratote, skaitytojai, turbuti mūsų dvasią ir energiją! Ir tegul dabar kas zaunija, kad Lietuvai neb'ėsa pagalbos, kad ji turinti prapulti! Jūdvarnei, jūdi pranašai! Tegul tikt esti visur tokia vienybė, o pasakysiu, jog Lietuva pakirdo (nubudo) iš miego, o jos krutėjimo niėkas nebesulaikys, nors dešimts atsirastu tokių Klingenbergių, Oržėvskių ir kitų jiems panašių. Vadovams mūsų reikia tamę dalykę eiti pirmu ir šviesti paveikslu. Neužtenka vienų tikt žodžių, nes „longum iter per praecepta, breve autem per exempla.“

Vienybę pargalėjo tautiškus neprietelius Čekai, latvei ir kiti, vienybę pargalėsime ir mes ir išsipildys ant mūsų lotyniškas priežodis: „concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur.“

Taratuta-Gintautų.

Jo mylistai šviesiausiam Apšvietos ministeriui.

Žemiau pasirašusių mokytinių-
katalikų Mintaujos gymnazijos.

Prašymas.

„Viešpats Dievas sutvėrė tautas, davė joms įvairias kalbas ir „liepė tosę kalbose garbinti Jį. Reiškia, Dievas lygei myli visas „kalbas. Mes dar kudiškystėje, ant kelių motynos, išmokome melstiesi „prie Sutvertėjo kiekvienas savo kalboje. Mes geidžiame mielstiesi „ir už mūsų Tėvų-Ciecorių savo kalboje. Juk tai visur ir visados „buvo leista. Lietuvos didieji kunigaikščiai ir lenkų karalei, kaip „mums pasakota istorijos, užkariavę vakarinę Rosijos dalį, leisdavo „ruskiam garbinti Dievą rusiškai. Patįs jūties tautorei, pargalėje „Rossiją, nevertė ruskių melstiesi tautoriškai. Ant galo, murūse „mūsų gymnazijos mūsų draugams protestantams leista melstiesi: „vokiečiams — vokiškai, latviams — latviškai. Kūm-gi mes už jūs „prastesni? Kokiamę dalykę mes prasikaltome? Už ką-gi mus jau „kelintą dieną akysę tujų draugų versti verčia melstiesi rusiškai, „atimdami nū mūsų tiesą, kuri jiems palikta? Meldžiame Jusų „mylistos, idant lieptu mums pavelyti melstiesi už Ciecorių mūsų „tėvų kalboje. Jei tai padaryti pareina ribas Jusų valdžios, tai „teikitės sudėti mūsų kudiškiskus maldavimus prie kojų Jo „ciecoriškos mylistos Ciecoriaus Nikolajaus II. Dabar jis grįžtas nū „savo prietelių katalikų prancuzų. Budamas Paryžiuje jis aplankė „net katalikišką katedrą. O, be abejonės Jis mūsų išklausus.

„Jusų mylista! neprileiskite išginti iš gymnazijos mūsų draugo „Jūzo Tubelio, atsisakiusio melstiesi rusiškai. Jis padarė tiktai tą, „ką butu padaręs kiekvienas iš mūsų, kad butu mums liepę daryti „tą, ką jam liepė.“

Parašai.

Kur Išganymas?

arba

Paviršiumi amžiaus klausimų.

Libretto iš keturių aktų.

Parašė *Maironis*.

(Taša.)

Tretysis aktas.

Pavakarys. Kelias medžeis nusodintas. Stovi trys vyrai-burai augalūti, sagtineis diržais apsiįsę.

Vienas.

1 veiklė.

O ką-gi, brolyčei, išalko skilvys;
Ir gerklę suvilgyti laikas senei;
Kur uždarbį gauti? Stypsok vargdienys!
Didpilvio nei vieno! Nususę kelei!

Antras.

Par maž, kaip matau, tu kantrybės turi!
 Kas plikas, tam lieka vien laukti tiktai;
 Uždirbsi gerai; bus muštinei balti,
 O ne, tai pakauksi, kaip staugia vilkai!

Trečias.

Gana tų ant vėjo be pelno kalbų;
 Jau saulė žemai, nebužilgo nešvies;
 Geriaus, kaip pritinka dėl vyrų šaunų,
 Užtraukkime dainą, ką teip prie širdies!

Visi.

Kas vargdienį — žmogų, beturtį priglaus,
 Kad nulemta rumams žibėti?
 Kas širdį parodys dėl vargšo žmogaus,
 Kad n'era už tai kam mokėti?
 Bepigu turtingam! Jis auksą paskleis:
 Šimtais sieks jam ranką bučiūti;
 Bedūnei jam lauką eis dirbti bureis,
 O jis pasiliks sau kekšūti!

Vienas (pusbalsiu.)

Tš! Bet iš plono ponaičio mėsos
 Išalkęs nedaug ką naudos!

2 veiklė.

Zonis.

Giedokite, brolei! Ant jūsų vargų
 Bus balsimu toji giesmė,
 Lygybė, brolystė, liūsybė visų —
 Tai auštanti jūsų žvaigžlė!

Visi burai.

Mažai iš dainavimo pelno pribus,
 Geriaus, jei teip doras esi,
 Iš savo makšnos iškratyk skatikus,
 Tai busime lygūs visi.

(Girdėties ploni balsai: kaskartą dainūja arčiaus).

3 veiklė.

Vaikai (bėgdami keliu par scena).

Ryto! vis ryto! kaip pailgo belaukti!
 Pavasaris mielas išaušo senei;
 Žaliūja rugėi ir pradėjo išplaukti...
 Vis n'era tetušio ... nedulka kelei!

Šendieną šendieną, nors kartą jau vieną
 Šendieną priglaus prie krutinės jau mus!
 Juk sakė matušė, kad grįžta šendieną,
 Ir gal nebetoli tėvėlis brangus.
 Greičiaus — tekini!
 Saulė leidžias graži.
 Sendieną! Juk jau ne ryto!

(Girdėties moteriškės balsas! Uhu! Vaikai truputį nutilę ir paskui atsisukę atgali).

Tai tetušis kitu
 Gal pagrižo keliu,
 Nes šaukia matušė namo!

(atgali išnyksta.)

Zonis.

O, laimingas jisai!
 Teip jį myli vaikai,
 O jo vardas bus amžeis garsus;
 Nors didžiunų kilmės,
 O niėks teip nemylės,
 Kaip jisai numylėjęs vargšus.
 Kalbą, brangę tėvynę
 Jis kaip milžinas gynė;
 Teip ant seimo dar niėks nekalbėjo;
 Iškariavo tėvynei liūsybę, lygybę.
 O, garbė dėl brangaus apgynėjo!
 Jau pagrižta šendieną
 Ir pravirgdįs ne vieną
 Jau iš džiaugsmo tas vyras brangus.

Burai (gana rustai).

Mes jo brolei, tarnai
 Pamatysme tikrai,
 Ar pravirgdįs iš džiaugsmo ir mus.

Zonis (matydamas iš tolo Mylvydą).

O, šitai ir jisai, žibąs mus viltimi!
 Bukit gražus, laimingi jo žingsnei šventi!
 Buk pasveikintas mums! Laukia brolei tavęs!
 Tu neši mums viesiems teip jau trokštas žines,
 Buk pasveikintas mums. 4 veiklė.
 Buk pasveikintas mums! Laukia brolei tavęs!
 Tu neši mums visiems teip jau trokštas žines!
 Buk pasveikintas mums!

Mylvydas.

O kaip miela išgirst kalbą savo šalies!
 Kaip saldu, kad, pasveikindams, ranką išties
 Tau broli, ilgai nesimačius!
 Jau užmiršti vargus,
 Nes tėvynės dangus,
 Jos žemė, tau širdį sukračius,
 Džiaugsmu sušildo,
 Ramei nutildo
 Dušios jausmus.
 Bukit, brolei, pasveikinti mano šalies
 Ir tu ukės darbštus, kurs prieš aušrą kelies
 Ant darbo, vargingas artojai!
 Esme brolei visi,
 O žinė ta graži
 Ne mano, nors ją ir užstojau;
 Tautų liūsybė,
 Lūmų lygybė
 Eina pati.

Burai.

Mes aprukę sau burai... Ir kur mums besuprasti,
 Ką ten nutarė seimas ir galvočiai šauni!
 Bet sunku įtikėti, o sunkiaus dar atrasti,
 Kad sau lygus ir brolei butu žmonės visi!
 Teip mus mokė tikrai katekizmo pradžia,
 O jei nutarė teip ir didžiunų valia,
 Tai mes prašome Jusų gerūju šendieną:
 Atadūk mums dabar savo turtų nors pusę,
 O jei ne, tai priimsi į kaktą šį plieną (rodo revolverį).
 Ir daugiau nemelūs tavo plaučiai uždusę!

Mylvydas (pasistebėjęs, po valandelės)

Sulyginta mus, skaudus pančiai nukrito
 Nū vargdienio kaklo! Bet ar-gi dėlto,
 Kad vienas pripūles išplėstu nū kito,
 Ką, pats neuždirbęs, išlaidys ryto?
 Darbūkimės lygei, kiekvienas kaip gali,
 O prakaitas lygus sulygis visus;
 Kiekvienas teisingai atims savo dalį,
 Ir skyriaus tarp pono ir buro nebus!

Burai.

Cha, cha, cha!

Zonis.

Palaukkite, brolei, kad valdžios iširs,
Išrinksme kitas; jos turtus padalys,
Jos darbą ir uždarbį lygų paskirs,
Ir bus terp visų šventas, lygus ryšys:
Ir brolis ant brolio daugiau nebepyks,
Kad sąstatos bendros Proudhono įvyks!

Burai (ironiškai).

Cha, cha, cha, ta, ta, ta
Tinka mums ta kalbą!
Tik, broli, atmink, jogei jaunas esi,
Įkris tau į akį mergaitė graži,
Pralūši nemaž pinigų.
Mes burai sukumpė! Atšalus krutinė!
Mus gali sušildyti vien tik degtinė
Ir mums nebeliks pinigų!
Tasai, nei linksmybių, nei vyno saldaus
Negeisdams, į makšną sau uždarbį kraus:
Kamę bus lygybė visų?
Tai valdžią išardęs, turtus išdalinęs,
Kad busi valdonu, priglask mus, atminęs;
Valdysme — neskriausme savęs!
Už tai mes tavę tik prie medžio pririšme,
O tam štai po padų ugnelę pakišme,
Nors pusę mums turtų paves!

Cha, cha, cha!

Bus lygybė tikra!

(Dainūdami paskutines eiles, vienas riša Zonį prie medžio, kiti išveda nū scenos Mylvydą. Trumpa tyla. Ant galo augštai nematomas choras pradeda išlengvo liudnai giedoti; išpradžios žodžių negalima suprasti, paskui pusaiškei.) 5 veiklė.

Ir kaip be tavęs nelaimingas supras

(visai aiškei.)

Kaip laivas terp vilnių, kaip medis ant vėjo;
Neranda ant žemės ramumo žmogus:
Kad tiki, jog švinta, vėl audros užėjo
Ir dangų užtemdė, pakirto sapnus!
Kur galas tų marių? Kur kraštas žadėtas?

Jo klystanti jieško par amžius mislis!
 Teip rodos netoli! Teip spindi žvaigždėtas,
 O tiek milijonams nematomas jis!
 Pažvelgk, nelaimingas, žiba

— — — — —
 Dar valandelę trumpą
 ir dangų suprasi!

6 veiklė.

Marys (nepasergėdamas Zonio, eina par sceną).
 Sulaukėme laiko! E, ką besakyti!
 Kaip avys pasvaigusios žmonės sumišo;
 Piktasis iš pragaro dantis iškišo,
 Ir džiaugias ir tykoja žemę praryti!
 Nei proto, nei rėdos neb'era visai;
 Ryto ar' gyvėsi? Žmogus nežinai.
 O, galvos tos karštos, nevertos skatiko!
 Graži man brolystė! Kodėl nesapnūti?
 Gera man lygybė: kitam atadūti,
 Ką tėvas uždirbęs dėl vaiko paliko!
 O, galvos tos karštos! Bet pikta užvis,
 Kad drumždžia ne vienas tik gaudyt žuvis!
 (pasergėjęs pririštą Zor').

Už ką-gi tavę teip pririšo draugai?
 Ar gal kad nelėktumei teip paraugštai:
 Nū žemės į dangų sapnūtą?
 Bet aš tau paleisiu, brangiausias, sparnus,
 Juk gal nū šendieną kiek proto pribus,
 Naudingą pamokslą tau dūta.

Zonis.

Atstok nū manęs tu su protu didžiu,
 Aš vien neapkėsti tavę tegaliu.
 Eik burnas mergaičių laižyti gražes . . .
 Mes dar susiliksme! . . Atstok nū manęs! . .

Marys.

Žinau, tu už Gražę rustingas esi,
 Gailies, kad tau davė pamokymą ji:
 Daugiau neturėti už Aniolą — vėjo,
 Kurs rasit jau šimtą bučiūti mokėjo.
 Tas vėjo papauškos! Laikau pas savęs

Tik valandą trumpą! . . . Tu pyksti už jas?
 Sudiev! Gal tos virvės į protą atves.

(išeina nū scenos.) 7 veiklė.

Zonis (po valandėlės).

Tamsu ir baisu! . . . Ir neb'ėra, kas ranką padūtu!

Vienintelis vienas jaučiūsi ant žemės visos.

Iš tiek idėalų jaunystėje mano sapnūtų

Kas liko? . . . Tik vien atminimai, ką keršto jieškos

Ir kam aš ant žemės? Kas liepė iš motynos yščių

Man dieną išvysti ir verkti? Kam reikia manęs?

Kas liepė man augti tarp saunorų, tarp melagysčių,

Ir uždengė kelią, kursai nežinau, kur nuves!

Aplinkui vis tyli! . . . Kaip šalta! . . . nors dega krutinė!

Atsakymo n'ėra! . . . Ir kaip-gi baisi ta tylą! . . .

Kur tikslas to buvio? Kur jo priežastis pirmutinė!

Ar niekas to klausimo man **neišriš** niekada?

Eina par sceną du augštu vyru; plaukai jiem ilgi, bet pusiautinau pražilę;
 labai tarp savęs užsišnekėję; iš pradžios negirdžia ir nemato Zonio; ant galo
 ant žodžių „neišriš“, pakelia galvas.

Vienas.

Jis prašo atrišti!

(Prieina ir atriša. Zonis nieko nesako. Nors žiuri, bet nieko nejaučia ir nemato.)

Antras.

Tu atrišti prašei!

Zonis.

O man atsakyk! Atsakyk nors tarp griausmų-perkunų,

Aš noriu išgirsti nors balsą, nors butu kaip smertis baisus.

Kas liepė tarp skausmų gimdyti tai motynai sunų?

Atsakymo n'ėra! Ir ar-gi par amžius nebus?

Pirmas.

Gal protas aptemo? Kvėpūja gilei!

Jį parėmė visą, matyt, sopulei!

Antras.

Tu atrišti prašei: tai-gi liūšas esi,

Ir kur nori, dabar jau keliauti gali!

Zonis (lyg iš miego).

A!

Pirmas.

Tu atrišti prašei: tai-gi liūšas esi

Ir kur nori, dabar jau keliauti gali!

Zonis.

O, prašiau aš išrišti, bet ar-gi galėste?
Ar ant klausimo man atsakyti mokėste?
Ar ant klausimo didžio man atsakyt išgalėste?

Philosophai.

Mes atrišom tavę, o ant klausimo tavo
Turi būti jau mokslas atsakymą gavo,
Jei tik klausimas tavo svarbus jau tikrai!
Bet koki-gi tą klausimą didį statai?

Zonis.

O, mokslas! . . Žinau! . . man nedaug atsakys!
Jis moka nūdais tik apdūt kaip žaltys!
Kas šventa ir augšta jis viską naikina:
Kiek apšviečia protą, tiek širdį marina.
Jis moka išjūkti jaunystės sapnus,
O pelno, nežino, iš to ar pribus;
Jis moka vien griauti, o nieko nestato,
Ką apčiupė rankomis, tą ir temato . . .
Prakeikti bedušei, mokinę manę
Ir varvinę smertį į širdį slapčią!

Philosophai.

Tu mokslą paviršiumis tik pažinai;
Jau Bakonas didis pasakė gerai:
Jog mokslas tik menkas — kaip pelkių ugnis
Ir širdį užšaldo ir temdo akis!
Bet antras yra teip kaip marios gilus,
Kurs šviečia tarp mokslų kaip žemei dangus,
Kurs išriša klausimus žmogui visus:
Tai philosophia . . (Trumpa tyła, Zonis žiuri į jūs — tyli)
Jei žemė nežadina tavo krutinės,
Jei jieškai daiktų priežasties pirmutinės,
Esi abėjojimą tikrą pažinęs?
Busi philosophu.

Zonis.

Tikrai, kad užteku tik vien abejojimo,
Ar vien tik pirmapradės karšto jieskojimo,
Galėčio philosophu būti tikrai.
Bet, o, abejojimas mano baisus:
Man n'ėra išganymo! n'ėra! nebus!

Pati philosophia ar ne melai?

(po valandėlės.)

Bėt žmonės man kartus: nuvyłė manę,

Jieškosiu-gi laimės nors knygu kraštę

Ir rasit . . . bet rasit tai vėl tik sapnai?

(Uždanga nukrinta.)

(Toliaus bus.)

Ko geidžia mūsų inteligentai liberalai?

Atsakymas: trokšta mūsų liberalai, kad lietuvei nustotu tikėjimo.

Savo laikraščiušę: „Varpas“, „Kardas“, „Nauja Gaidynė“ inteligentai liberalai išjūkia, mina po kojų tikėjimą, skelbia lietuviams bedievybę.

Maskolių valdžia teip-pat daro. Ant kožno žingsnio parsekioja, spaudžia lietuvius už katalikišką tikėjimą. Tai sakyk man, kas-gi tam tikėtu, kad tai mūsų patrijotai liberalai sėbrauja su maskoleis! Matyk Tamista, mūsų liberalai trokšta, geidžia, triuses, kad lietuvei paliktu bedievis — to paties trokšta, jieško ir maskolių valdžia. Žmogui be tikėjimo kam čė dar kentėti gudų parsekiojimus? pravoslauniems geriaus gyventi po maskolų jungu, na, tai aš ir priimu pravoslaviją, o dėlko ne?

Atimk nū lietuvių tikėjimą, tai kaip matai priims visi pravoslaviją. O pravoslavija yra identiška su sumaskolėjimu. Pravoslavijos nū maskoliškumo negal atskyrti. Kas pravoslaunas, tai ir maskolis, jei ne jis pats, tai jo vaikai, anukai.

Mūsų liberalai nori lietuviams išplešti tikėjimą, kad lietuvei bejokio keblumo vestu pačias maskolkas, kad mūsų mergaites tekėtu už maskolių, kad savo sąžinėje nėjokios kliuties nerastu pavirsti į pravoslaunus.

Va, ko geidžia mūsų liberalai!

Paklauskime, ko daugiaus trokšta mūsų liberalai? Trokšta apšvietimo dėl lietuvių.

Gerai. Trokšta apšvietimo. Pagirtinas geidimas. Savo laikraščiušę didžiu balsu šaukia: švieskitės, lietuvei, švieskitės! Bet pažiurėkime, kaip liberalai supranta apšvietimą.

Trokšta apšviesti lietuvius ant bedievystės pamato. Bedievystę laiko už neatmestiną apšviestumo priedermę. Kas nustojo tikėjimo, tą liberalai vadina apšviestu žmogumi, nors butu tamsus kaip tabokos ragas. Kas nepaminė po kojų tikėjimą, nors butu ir labai mokytu, galvočiu, tai jį liberalai vadina tamsu žmogumi, kvailiu. Žodžiu sakant, bedievystę inteligentai liberalai laiko už sinonimą apšviestumo.

Kas bedievis — tas apšviestas, kas tiki į Dievą — tas tamsus. Teip tai supranta apšvietimą mūsų liberalai. Darodimų nereikia, kiekvienas apie tą žino paržvelgęs nors vieną numerį bedieviškų laikraščių. Dėl aiškumo privesiu čė vieną straipsnelį iš „Varpo“. Ant 107 puslapio 7 numerio Budvietis iš Amerikos teip rašo: „Apverktinas daiktas, kad mes lietuvei nesirupiname apie apšvietimą, idant pažinti vilkus (suprask, kunigus) avinų kailiūse! Pirmu pirmiausei rupikimės apie mokslinyčią, tada greičiaus suprasime ir tikėjimo dalykus ir Dievo buvimus (sic!) ir neberekės dūtis kitiems už nosies vadziotis.“

Ponas Budvietis, matyti, laiko savę už labai apšviestą žmogų, nes, sakos, supranta tikėjimo dalykus ir Dievo buvimus ir kitus ragina prie tokio pat supratimo (t. y. prie bedievystės). Na, kaip-gi čė nebus apšviestu Budvietis! Viena bedievystė teip gerai aną apšviečia, jog jis kitoniško apšvietimo nereikalauja, apšvietimo tikroje to žodžio prasmeje. Todėl nėra ko stebėties matant, kad Budvietis nei moka savo kalbos, nei supranta apie ką šneka. Jis teip rašo: „nesirupiname apie apšvietimą, idant pažinti vilkus“ . . . **Idant pažinti** — nė vienas lietuvis teip nepasakys. Lietuviškos kalbos konstrukcija tokia: **kad pažinti, = idant pažintumem.** Idant **pažinti** gali sakyti tiktai Budvietis „et consortes“, kuriems sapnūjas, kad bedievystė gali užstoti apšvietimo vietą. Skaitant visą Budviečio laišką iš Amerikos randame teip sudarkytą kalbos konstrukciją, kad poneval gimsta mislis: ai, vargšas, vargšas tas Budvietis! po lietuvišką kalbą braido kaip višta po pakulas! kad-gi nors suprastu apie ką šneka; bet kas tau dūs!

Aimanūja Budvietis, kad lietuvei labai tamsus. Ra-

gina jūs pirmučiausei rupinties apie mokslinyčią, kad mokslinyčioje apsišvietę suprastu Dievo buvimus.

Svietė, tu mano! ką čė tas Budvietis štavarūja? Lietuvei vargais suspausti bėga Amerikon, sunkei tenai triusės, kad kaip daugiau uždirbti, kad turėti ką parsiušti savo pačiai, vaikams, tėvams, kad keletą metų Amerikoje pavargus, turētu ką tėvynen parsinešti. Kurie apsigyveno Amerikoje su pačią, vaikais, tie užimti rupeščiu kū penėti savo šeimyną. Tūtarpu Budvietis jūs olbija už tamsumą ir liepia eiti mokslinyčion apsišviesti, kad suprastu Dievo buvimus. Jei Budvietis kalbētu apie reikalingumą mokslinyčių del vaikų lietuvių, tadą vis kas butu suprantama. Budvietis šneka ne apie vaikus, ne vaikus olbija už tamsumą, bet suaugusius, suaugusius varo mokslinyčion, to vieno tiktai trokšdamas, kad lietuvei nustotu tikėjimo (kad suprastu Dievo buvimus). Skaitytojau! kaip Tau patinka Budvietis? Pažisti Budvietį, tai pažisti ir visus mūsų inteligentus liberalus. Šaukia jie visi vienu balsu: apšvietimo, apšvietimo lietuviems reikia! Žodžei, žodžei ir daugiau nieko. Visos mokslinyčios nū mažosios lig didžiausios maskolių nagūšę. Mažas lietuvių skaitlius tegali lankyti gymnazijas, universitėtus. Prieinamos lietuviems mokslinyčios — teip vadinamos „narodnos učiliščios“. Koki nauda iš tų „učiliščių?“ Iš devynių tukstančių gyventojų eina į „učiliščą“ 40 vaikų, o kartais ir mažiaus. Ką mokina toš mokslinyčiošę? Mokina maskoliškai skaityti, kalbėti maskoliškai, maskoliškas giesmes giedoti, maskoliškus poterius kalbėti, maskoliškai keikti ir t. t. pabaigę „narodną“ mokslinyčią, mes nemokėsime lietuviškai skaityti.

Ponai liberalai! jūs šauketė, kad lietuvei apsišviestu. Parodykite-gi mums kelią, kaip apsišviesti!

Veltū lauktumem atsakymo nū liberalų. Atmesdami tikėjimą, išardo jie ir apsišvietimo pamatą. Moka gražei šaukti, bet nežino ką daryti. Kad ne tikėjimas, rečas lietuvis mokētu skaityti lietuviškai.

Dėl tikėjimo veikalų mokinus lietuviškai. Nors maskolių valdžia baisei parsekioja, uždėda sunkias korones, vienok lietuvei dėl tikėjimo nieko nesigali, dūda nūlatais

kišius policijai, žandarams, ir savo vaikus po kaimas mokina lietuviškai skaityti. Vis tai ačiu tikėjimui. Liberalams tas nepatinka, nepripažįsta jie tikėjimo už apšvietimo pamatą. Nereikia didelio akyvumo, kad suprasti klaidingumą liberalų nūmonės. Po maskolių valdžią gyvenantiems lietuviams tiktai tikėjimas tegali buti pamatu ir apšvietimo ir lietuviystės. Pati viena lietuviystė lietuvių neapšvies ir neatgins nū sumaskolėjimo. Tiktai lietuviystės vardan lietuvei neturētu nieko kęsti ir daturėti valdžios priespaudą ir vertimą į pravoslaviją. Lietuviystės vardan neužiiminētu lietuviškomis kningomis, už kurias maskolių valdžia varo į Sybirą. Vardan lietuviystės neatidūtu kartais paskutinį grašį už lietuvišką kningą. Vardan lietuviystės nemokys savo vaikučių lietuviškai skaityti, — bijos ant savęs užtraukti visokias nū maskolių korones.

Žmogeliui artojėliui nors galvą nusuk, nesupras lietuviystės svarbumo. Jei anam įkalbinėsi, kad dėl lietuviystės kentētu parsekiojimus, tai tavo akysę iš tavęs jūkses ir mislis sau vienas, bene surugusius turi smagenis.

Mūsų žmonelei tamsūs. Augštesni jų žmogiški jausmai miega. Savo lietuviškumui didelės vertės nepridūda. Vienas tiktai tikėjimas jų širdyje gilei įsigyvenęs. Dėl tikėjimo kenčia didžiausius prispaudimus, o reikalę ir galvą guldo. Tikėjimas kūgeriausei gina lietuvius nū susimaskolinimo. Daug Lietuvos vietosę gyvena gudai „poselencai“. Tikėjimas gina lietuvius nū susimaišimo par moterystę su tais gudais. Jauni lietuvei tarnauja gudų kariumenėje gilioje Rosijoje, Azijoje, tarp vien maskolių. Tikėjimas nedaleidžia jų susimaskolinti. Visi urėdai užimti maskoleis, visos mokslinyčios mūsų maskoliškos. Tikėjimas lietuviams parodo, kad tie visi maskolei tai ne mūsų žmonės, ne mūsų tikėjimo, kad su jeis neišpūla bičiuliūties.

Eina lietuvis į „sielską,“ randa maskolį raštiniką, maskolį tarpiniką (pasredniką). Nuvažiūja lietuvis į miestą, sutinka maskolius žandarus, maskolius policeiskius. Apvagia lietuvi, — lietuvis eina pas maskolį urėdniką, maskolį asesorį. Nuskriaudė kas lietuvi, — lietuvis jieško teisybės pas maskolius sudžias. Mokslinyčiosę lietuvių vaikučei mokinas tiktai maskoliškai nū maskolio mokytojo. Su

visais maskoleis lietuvius turi šnekėti maskoliškai. Iš visur lietuvių išvyta, naikinama. Lietuviškų knygų, laikraščių spauda užginta. Už lietuviškas knygas maskolei kišą lietuvius į kalinį.

Lietuvystei atlieka tiktai viena Bažnyčia. Bažnyčioje lietuvis meldžias lietuviškai, gieda giesmes lietuviškas, girdžia lietuviškus pamokslus. Atimk lietuviui tikėjimą, sugriauk Lietuvos bažnyčias, tadą nebejotinai galėsi lietuvių užgiedoti amžiną atilsį.

Apie tą dalyką gerai supranta mūsų parsekiotojai maskolei. Visomis keturiomis darbūjas, kad tikt išbaidyti, išvyti tikėjimą iš lietuvių širdies. Atima bažnyčias, o stato savo cerkves. Suprask, kaip lietuviui parsivers į pravoslaviją, tai turės kur maskolių Dievą garbinti.

Mat, mūsų labdarei maskolei teip saprotauja: kaip lietuviui nustos tikėjimo, paliks bedievis, na, tai jau jiems bus vis lygu, koks tikėjimas, — prispausime, ir visi lietuviui priims pravoslaviją.

Šitam savo užmanyme maskolei randa geriausius dėl savęs sądarb'inkus tarp mūsų inteligentų liberalų. Mūsų liberalai nūširdžei triuses dėl pravoslavijos. Jie taiso kelią pravoslavijai ir susimaskolinimui. Stenges su šaknimis išrauti iš lietuvių širdies tikėjimą, tą paskutinį lietuvių pamatą, paskutinį ginklą, kurių gina lietuviui savo lietuvių.

Mūsų kraujagerei maskolei ne dėlto spaudžia katalikišką tikėjimą, ne dėlto griaua mūsų bažnyčias, ne dėlto, kad tikia į savo pravoslaviją. Anaiptoli! Jie tokie pat bedievi, kaip mūsų liberalai. Jie savo širdyje tyčiojas ir jūkes iš pravoslavijos. Juk maskolių krikščionių nėra. Visi pravoslavai maskolei dalijas į dvi dali: vieni bedievi, kiti stabmeldžiai (pagonis). Visa inteligencija, daugumas popų, visi urėdnikai (činaunikai) pradedant nū asesorių lig gubernatorių, ministrų ir t. t. — visi bedievi. Antra dalis — maskolei praščiokai, artojai, amatnikai norėtu tikėti, bet nežino į ką tikėti — tie visi yra tikrais stabmeldžiais.

Iš to kila klausimas; jei maskolei patįs netikia į savo pravoslaviją, tai kam lietuvius smaugti smaugia, verčia prie pravoslavijos?

Atsakymas lengvas. Savo pravoslaviją laiko už visu-

geriausį sumaskolinimo įrankį. Kasmet po visą Lietuvą tai šen, tai ten stato cerkves kaipo tvirčiausį sumaskolinimo pamatą. Į tas cerkves priverstinai varo mūsų vaikučius. Maskolems ani šnipš nerupi, ar tu tiki, ar netiki į pravoslaviją. Buk sau bedieviu, tiktai priimk pravoslaviją.

Gailėtinas daiktas, kad mūsų inteligentai liberalai nesimokina politikos nū gudų. Mūsų parsekiotojai maskolei patįs neturėdami nė kokio tikėjimo, negana, kad nerodo savo bedievytės, bet dar smaugtinai kitiems bruka savo pravoslaviją. Taip daro dėl politikos — dėl lietuvių sumaskolinimo.

Ar-gi neišpultu ir mūsų liberalams sekti maskolių pėdais, pakavoti savo bedievytę teip-pat dėl politikos — dėl apginimo savo brolių nū maskolystės?!

Bet mūsų liberalai dar neišaugo, neišėjo iš vaikystės. Atradę blizgantį, aštrų peilį, kaip vaikai džiaugias ir ant savo brolių kaklo mėgina, ar aštrus. O maskolei to tiktai ir laukia, kad kits kitą pasipjautumem ir griutumem į pravoslavijos prieglobstą.

Pažvelgkime biškuti, kokią naudą atneša lietuvytei mūsų inteligentų liberališkumas.

Apie jaunūsius inteligentus liberalus tebesimokinančius gymnazijose, universitetuose, niera ko pranašauti, laikas parodys.

Tie, kurie jau pabaigę mokslus, žmonės pribrendę, jau tai daktarauja Lietuvoje, o daugumas Gudijoje, — jau tai po visą Gudiją išsisklaidę kaip inžinierei, mokytojai prie gymnazijų, advokatai. Vieni iš jų apsivedę su lenkėmis — tų vaikai palieka lenkais: kiti su voketkomis — tų vaikai kosmopolitai. Daugumas-gi apsivedę su pačiomis gudėmis. Su pačią, vaikais šneka gudiškai. Jie patįs karštus lietuvei patrijotai — jų vaikai karštus patrijotai maskolei. Ar gali buti kiteip? Va, ir visa nauda iš liberalų patrijotiškumo. Su jų smerčiu pasibaigia ir jų lietuvytė. Jų vaikai nebe lietuvei, tankiausei lietuvytės priešai, kai štai: Kojalaviče, Stasiuleviče, į maskolius pavirtę.

Regėk Tamista, jei lietuvei klausytu, ką kalba liberalai, ir teip darytu, kaip daro liberalai, tai veikei išnyktu. Nupurtę nū savęs tikėjimą, vestu pačias maskolkas —

augintu vaikus maskolius. Nū valdžios už gerklės su-
gniaužti — priimtu pravoslavija.

Va, ir giedok ant lietuvių kapo giesmę: „diena rusti,
diena baisi!“

Laikas, jau laikas liberalams susiprasti, ką daro! Jūs,
liberalai galite sau sveiki „suprasti Dievo buvimus“. Bet,
jei ne este maskolems parsidavę, tai dėlko stengetės nū
lietuvių atimti tvirčiausį prieš maskolystę ginklą — tikėjimą?!
Embė

Kas girdėties ?

Kelione Nikolajaus II. Jaunas ciecorius su savo pačia
važinėjo po svetimas viešpatystes. Atsilankė visupirmu
pas Austrijos ciesorių, paskui pas Prusų, iš ten nukeliavo
į Daniją, buvo Prancijoje ir ant galo Anglijoje. Laikraščiai
visaip apie tą pasakoja, o žmonės dar įvairiaus tūs atsilan-
kymus sau išguldinėja. Stačiai-gi sakant, jauno ciecoriaus
atsilankymai yra tai paprastas viežlibumas. Mat, iš visų
viešpatyščių buvo pasiuntinei ant karunacijos, tai-gi reikėjo
ir anam atsilankyti ir padekavoti už tatai. Visur buvo
iškilmingai prijemamas, o prancuzai jau ir patis nebžinojo,
kaip priimti tą savo sądraugą. (Žinoma yra, kad nū trijų
metų prancuzai susigerinę su musųju labai džiaugiasi, nes
nebebijo teip baisei prusų, turėdami užpakalyje maskolius).
Iš laikraščių vienok matyti, kad visi trokšta pakajaus ir
nė vienas apie kares nė mintė nemina. To pakajaus
trokšta ir Maskolija, nes rėdas par tą laiką nori savo ukę
pataisyti, o įpatingai aukso piningus įvesti, kaip senai
jau padaryta kitosą viešpatystėse. O gal ir dėl musų
prašvis oras.

Iš **Turkijos.** Antri jau metai, kaip armėnai, gyvenantįs
po turkų valdžiai, labai yra spaudžiami. Armėnai tie yra
krikščionimis, o daug iš jų yra ir katalikų. Turkai-gi yra
pagonimis ir dėlto tūs krikščionis labai parsekioja. Nepar-
senei buvo didelis sumišimas pačiame Konstantinopylyje,
turkų sostavietėje. Armėnai, skaitliuje apie 25, pakilo
prieš turkus; tie-gi ant jų užpūlė ir par keles dienas ant
Konstantinopylio ulyčių tapo nužudyta apie keturius tuk-
stančius žmonių, tarp kurių buvo prusų ir prancuzų.

Tūtarpu-gi ką daro kitos viešpatystės, matydamos, kad tiek žmonių be karės žūsta? Ar mislyjate, kad skubinas su pagelba?! Toli gražu nū to, kitų viešpatysčių pasiuntinei, ten besedantis, žinoma, dėl svieto akių protestavoja ir įkalba turkų karaliui, kad su krikščionimis teip baisei nelgtus, bet tas parspėjimas tiek naudos atneša, kiek katinui, kurs žiurkę nutvėręs drasko. Iš to matosi aiškei ta tiesa, jog šiamę amžiuje kiekvienas savęs žiuri, bytikt man gerai butu, o kitus tegul sau drasko ir plešia, kam kas patinka. Turakai pagaliaus par nevalią pradėjo versti armėniečius į savo magometišką tikėjimą. Štai nesenei su prievartą apkrikštijo 10,000 armėnų, kas nenorėjo ir nesutiko priimti magometystės, tas liko papjautas; pradžioje spalio mėn. išpjovė turkai 6000 armėniečių, Ant Konstantinopylio ulyčių blaškos ir puna išpjautų armėniečių kunai. Dėl sustabdymo tų pšovynių nekuriuos Europos viešpatystės rengias pastiprinti savo laivus, esančius Turkijos parubežio vandenyse. Štai Prancuzija išsiuntė du apkaustytu dideliu plieniniu laivu ir du kreiseriu; visi Italijos laivai išplaukė į Turkijos pakrantes; Maskolija teipo-gi stiprina savo laivynę Turkijos pakraščiuose. Bet kažin, ar apsistos turkai ermeniečius pjovė.

Vilnius. Nū seno laiko gyveno čė voketys Bekas; buvo jis pardėtiniu draugystės ugnies gesintoju. Susitaikino tasai Bekas labai širdingai su Vilniaus palicmeisteriu Rajevskiu, žmogumi labai nedoro budo, tikru kraugeriu. Šiūdu po general-gubernatoriaus priedangą darė visokias neteisybes. Kur tikt galėjo, traukia skatiką ir kartu dalijos. Patėmyjo tą buvusias Vilniaus gubernatorius Freze, kurs, palikęs žandarų pardėtiniu Petrapilyje, liepė pirmiausei brandmeisteri Beką įkišti į cypę. Tasai iš pradžios pasitikėjo savo prieteliui palicmeisteriui Rajevskiui ir mislyjo iš tenai veikei išėiti, bet paskui matydamas, kad daug jo neteisybių tapo atidengtu, užsimanė sau galą padaryti. Ale pirmiaus norėjo išsispavedoti, — nemislykite, kad protestantai prieš savo kunigus spavedojas, — ne, aną sažinė griaužė ir jis norėjo visą savo gyvenimą aprašyti, o paskui pasikarti. Jam besikariant vienas iš kalinio sargų tą užmatė ir neleido tą daryti, o jo raštas pakliuvo

į vyriausybės rankas ir ten atrado, jog tas Bekas, jau keli metai, palicmeisterio Rajevskio priprašytas nušovė advokatą Zaną, į Vilnių važiuojantį. Tas Zanas buvo labai geros širdies žmogus, apsiėmė jis apginti našlaičius (siratas) vienos motynos, kuri, Rajevskio primušta, be laiko išėjo iš to svieto, palikdama keletą kudikių be apiekos. Tai-gi Zanas norėjo darodyti, kad tų našlaičių motyna tapo palicmeisterio nužudyta ir kad jis turi dabar tūs kudikius ap-rupinti ir maitinti. Tokia Zano dėl mažutelių prieglobsta nepatiko Rajevskiui ir jis pasirupeno aną nugalabiti. Freze, apturėjęs Beko raštus, niėko nesakydamas general-gubernatoriui, ir Rajevskį įkišo į kalinį. Reikia žinoti, kad Vilniaus palicmeisteris yra labai artima asaba prie general-gubernatoriaus, tai-gi ir jam, rasyk, kinka dreba, kad ir jo visos kaltybės neišsireikštu. Freze-gi budamas Vilniuje neturėjo prietelystės su Orževskiu. O, kad ir jam ateitu galas, kaip Klingenbergiui!

K.

Kaunas. Gegužės 24 dienoje suėjo lygei du metu, kaip išvežė iš Kauno į Kretingos klioštorių mūsų kunigą Lialį. Toje dienoje pasibengė laikas jo kalėjimo. Apie jo išliūsavimą niėkas neabejojo, labiausei kad pačiūse gudiškūse laikraščiuose pradėjo spindėti laisvės ir teisybės spindulei, nesenei praskambėjo iškilmingas Šviesiausios poros apsilvainykavimas, visur skaitė manipeštą, skelbė mylistas. Visi nekaltai uždaryti ir nusidėjelei laukė laisvės: laukė jos ištremtieji į Gudiją ir į klioštorius pasodinti kunigai, laukė jos kaliniūsė beaimanūjantįs kningų ir laikraščių gabentojei, laukė jos ir vagis, žmogžudzei . . . Visi vagis, žmogžudzei sulaukė sau palengvinimą; vieniems sutrumpintas laikas kalėjimo, kiti visai išleisti ir tai su didžiausią iškilme, nes visų išpažinimų dvasiškieji, liepiant gubernatoriui, antroje adynoje po pietų išliūsavimo dienoje atlaikė „toržestvennoje blagodarstvennoje bogosluženije“ (iškilmingą dekingą pamaldą). Pirmieji-gi kaip sedėjo, teip tebesėdžia. Praslinko menū, eina antras ir trečias, kun. Lialio nesulaukiame. Pasklydo garsas, buk jis, pabengęs kalėjimo laiką, buvojo Kretingos apygardoje viešėti ir už tą buk jį palikę klioštoriuje dar ant vienu metu. Norėdamas parsitikrinti, ar tai tiesa yra, nuėjau į gubernatoriaus

kanceliariją ir ten man parodė Orževskio popierį, kuriame aiškei pasakyta, jogei vidurinių dalykų ministeris, Orževskiui prašant, pavelyjo pridėti kun. Lialiu dar **vienus metus kalėjimo Kretingos klioštoriuje „už pildymą nevieną kartą visokių dvasiškų priedermių ir publiškos pamaldos“**. Klausimas dabar: kokias-gi dvasiškas priedermes kun. Lialis galėjo pildyti, uždarytas tamsamę klioštoriaus kambaryje? Pamokslus sakyti, krikštyti, ligonis lankyti, numirelius laidoti, iškilmingai mišias laikyti, jis negalėjo ir niėkas jo neprašė tą daryti, nes Kretingos parakvijoje darbūjas **keturi** kunigai-zokoninkai. Tiesa, galėjo kun. Lialis, didžiam reikalui atėjus, vieną — antrą paspavedoti, bet tai darė su žinią klioštoriaus pardėtinio, dėlto palicija greičiaus prie klioštoriaus butu prisikabinusi, o ne prie kun. Lialio. Bene judošystė tikt čionai, Brolei? Dėl manęs tai yra paslaptis, — kretingiškei geriaus apie tą žino. Apie 20 kunigū buvo svietiškos valdžios tamę pačiamę klioštoriuje uždarytū: visi jie paskirtą laiką atsidėję tapo išliūšūti. Matomai padėjimas kalėjančiųjų klioštoriuje kunigū dabar yra vargesnis. Pirmesnei jie žinojo tiktai, jog yra dėl jų koks ten **circuliaras**, bet klioštoriaus pardėtinei jiems to nerodė. Ir buvo jau prasiminę jie sau platesnį takelį, bet įvyko klioštoriuje permainos: stojos kiti pardėtinei ir viskas tapo susiaurinta. Šimetą apskelbė kalėjantiems kunigams **circuliarą**, kurį ant tolesnio laiko turi jie šventai užlaikyti. Parskaitęs jį gubernatoriaus kanceliarijoje ir matydamas jo punktū, mislės ir sakinių baisumą, vienkart ir jūkingumą, iš kitur parsirašiau aš jį ir padūdu čė žingeidingiems skaitytojams lietuviškoje kalboje.

„Įsakymas Jo Imperatoriškos Didybės, visos Rossijos

„Valdimero iš Rimo-Katalikiškos Kollegijos Telšių vyskupystės
„Rėdytojui. Pagal įsakymą Jo Imperatoriškos Didybės Kole-
„gija klausė: perstatymą Vidurinių Dalykų Ministerio nū 9 d.
„balandžio 1877 metų po No. 72. kuriame išguldyta: Šviesiausias
„Ciecorius padoniausiamę perstatymę Jo Mylistos (ministerio) apie
„būdą uždarymo klioštoriūšę nedorū kunigū ir apie paskirtą mokestį
„dėl jų užlaikymo klioštoriūšę 11 d. kovo šių metų Augščiausei
„sutiko ant įvedimo visoje viešpatystėje būdo uždarymo klioštoriūšę
„nedorū kunigū ant to paties pamato, ant kurio įstatyta šendiena
„Lenkū karalystėje. Del išpildymo šio Augščiausio paliepimo Jo
Mylista (ministeris) pavėdė Kollegijai apreikšti vyskupysčių Pardė-

„tiniam visoje viešpatystėje, jog paženklintamė atžvilgyje ant tolesnio „laiko turi būti užlaikomi šie parėdymai;

„1) Katalikų kunigai, nusidėję darbais priešingais savo dvasiš- „kam pašaukimui arba rėdo įstatymams, uždaromi yra klioštoriūse, „kiekvienas savo vyskupystėje; n'esant-gi Tiraspolio vyskupystėje „katalikiškų klioštorių, tos vyskupystės dvasiškieji, reikalui atėjus, „gali būti uždaromi klioštoriūse kitų vyskupysčių, kiekvieną kartą „pagal ministerijos pažvalgos ir susinešimo su pardėtiniu tos vysku- „pystės, kurioje yra klioštorius.

„2) Uždaromi yra nusidėjusieji kunigai ar nusprendžiant dva- „siškai valdžiai už pasielgimą, priešingą priedermėms jų dvasiško „pašaukimo, ir tai **išprašant** par Kollegiją **kiekvieną kartą** Vidu- „rinių Dalykų Ministerijos **užtvirtinimą**, ar **stačei** liepiant Ministe- „rijai arba **prašant jos** didiesiems vietiniams pardėtiniam.

„3), Dvasiškos valdžios nutarimę uždaryti kunigus klioštoriuje „turi būti **išreikšta kaltybe** ir laikas, paskirtas kunigui klioštoriuje „sedėti.

„4). Kunigai, uždaromi į klioštorių dvasiškos valdžios nuta- „rimais, užlaikomi ten yra ant išlygų, nutarimūse išreikštu, ir pagal „jų prasmės jiems visai ar iš dalies tikt leista mišias laikyti ar „užginta.

„5). Kunigams, į klioštorių uždarytiems Ministerijos nusprendimu „už priešingus rėdui darbus, **visai neleista** pildyti dvasišku priedermiu „ir **publiškai** mišią laikyti.

„6), Uždaryti į klioštorų kunigai turi būti po **pržiurėjimu** „klioštoriaus pardėtinio ir vietinės palicijos; **užginta** jiems visai kur „nors **išeiti**.

„7). Klioštoriaus pardėtinis **su atidę** turi **parveizdėti** „visus siunčiamus ir apturiamus kunigų-kalėtojų **laiskus** (gromatas).

„8). Jeigu klioštoriaus pardėtinis nepriimtu ant savės atsakymo „už įstatymiškumą ir ne priešingumą išleidimu, kilmės arba paskirimo „pristatomųjų kunigui ar jūmi išsiunčiamų laiškų, siuntinių ir pinigų, „tai turi jis tūs dalykus nusiųsti sprauinkui dėl atidavimo Guberna- „toriui ant nusprendimo.

„9). Uždarytiems kunigams leista yra pasimatyti su pašaline- „mis ypatomis, įpatingai **kiekvieną kartą pavelyjant** klioštoriaus „pardėtinui arba jo pagalbininkui, ir tai **akyaivaizdojo** vieno iš jų „lankytojei-gi turi būti **užrašomi** į paskirtą tam kningą, išreikiškiant „su **kuriūm** kunigu ir **ką** šnekėjo.

„10). Ant užlaikymo klioštoriūse uždarytų kunigų paskirta „kiekvienam ant dienos po 50 kapeiku.

„11). Kunigai, uždaromi į klioštorius, siunčiami yra pagal „vietinio gubernatoriaus parėdymo, paremto ant Vidurinių Dalykų „Ministerio daleidimo.

„12). Paženklinti kunigai turi būti vežami atskirai, arba po „keletą drauge, gelžinkeleis 3je klesoje, kur-gi jų nėra — arkleis nū „bajorų arba ukininkų samdytais, skirimai nū šep jau arestantu.

„13). Dėl etapo, pagal skaitliaus siunčiamų nusidėjusių kunigų, „yra paskiriamas vienas ar daugias žandarų.

„14). Apart išleidimo ant kelio ir nakvinių paskirta yra dėl „maitnastės kelionėje kiekvienam kunigui 50 kap. ant dienos, žanda-rams-gi po 30 kap. ant dienos ten ir atgal.

„15). Pinigai kaip dėl išvežimo kunigų į klioštorius, taip ir „dėl užlaikymo jų ten, užsimoka iš palukų atimtu bažnyčioms „gerybių.

„16). Kaštą pirmojo skiriau tai yra išgabenimui kunigų į „klioštorius turi dėti gubernatorei iš rėdybos pinigų, paskui-gi rokundą „draug su žinia pribuvimo kunigo į klioštorių turi gubernatorei pri-„statyti į Ministeriją dėl sugražinimo išleistų pinigų.

„17). Kas link išleidimo ant užlaikymo kunigų klioštoriūse „Vyskupai draug su padūta rokundą klioštoriaus pardėtinio perstato „Kollegijai, kuri iš savo pusės praneša Ministerijai.

„18). Pasibengus uždarymo laikui nusidėjėlei kunigai išleid-„žiami yra iš klioštoriaus pavelyjant Ministerijai, kuriai Vyskupai „pasiremiant ant liudyjimo klioštoriaus pardėtinio ir vietinės palicijos „perstato apie ganėtinai gerą kunigų elgimos laikę jų kalėjimo.

„19). Departamentė Dvasišku Dalyku Svetimų Išpažinimu „turi buti dėl kontrolio užvestos knygos, kuriose užsirašo; a) kaštas kaip dėl užlaikymo nusidėjėlių kunigų klioštoriūse, taip ir dėl nuga-„benimo jų į kalėjimo vietą, ir b) žinios, kokiamę klioštoriuje, kieno „nutarimu ir ant kokio laiko nusidėjėlis kunigas uždarytas, kūmet „pribuvo į klioštorių ir kūmet tapo išleistas. Appart šio „Kollegija „turi pranešti Ministerijai smulkiausias žinias apie visus pavojingus „kunigus dabar kalėjančius tai yra, kokiamę klioštoriuje, kieno nus-„prendimu, nū kurio laiko ir ant kiek metų jie uždaryti.

„**Prisake:** apie kieta išpildymą išreikštos **Augščiausios** valios „perstatyti **Jusų sviesiausei Mylistai** (Vyskupui) dėl prisiuntimo smulkiausių žinių apie visus pavojingus ir nusidėjusius kunigus dabar kalėjančius, tai yra kokiamę klioštoriuje, kieno nutarimu, nū „kurio laiko ir ant kiek ilgai jie uždaryti.

Maneika.

„Balandžio 25 dienoje 1877 metų.“

Petrapylis. „Novoje Vremia“ No 7407 šių metų rašo: „Buvusis popas Tolstojas Nižnio-Naugarado konsistorijos dabar išmestas iš dvasiško stono už tą, jog atsisakė pributi ant dvasiškos tiesdarystės (sudo), kur buvo apskūstas už atsižadėjimą „pravoslavijos“ ir pareimą į katalikų bažnyčią, nesenei tapo Maskvoje areštavotas ir draug „su paliceiskiu činauninku“ pri-„buvo į N. Naugaradą ir ten apturėjo gubernijinės valdžios (gubernskago pravlenija) liudijimą, kad jis yra atskirtas nū dvasiskųjų, par 7 metus neturi tiesos gyventi sostapylyse ir par 20 metų negali užimti ir pildyti nėjokios urėdytės, vienok bajorystė prie jo

pasilieka. Popas Tolstoja's dar jaunas žmogus, pa-eina iš grapu Tolstoju ir mokslą užbengė dvasiškoje Maskvos akademijoje“. —

Tėvas Tolstoja's yra mažo ugio, dailaus veido. Rudenyje 1894 m. aš pats jį mačiau Petrapilyje katedros bažnyčioje, kamę par visą pamaldą skaitė iš savo knigos „časoslovo“ ir klausė pamokslo. Povisam išėjęs iš bažny-čios ir pralenkęs klierikus pasivyjo vyskupą, ir nuėjo abudu šnekučiudami pas arcivykupą. Jisai tadą buvo sinodo iškeiktas už tą, kad jau atvirai pradėjo išmetinėti masko-liams jų atkaklybę ir šaukė jūs jieskoti tiesos katalikų bažnyčioje. Tadą jis ilgai nelaukus apleido Maskoliją, nes stačiatikei jau žvairomis ant jo žiurėti pradėjo. Pirmiausei nukeliavo į Rymą ir buvo pas Šventąjį Tėvą. Maskolių pasiuntinis prie Popiežiaus Izvolskis labai meilei priėmė Rymę Tolstoją ir prašė jo, idant jiems mišias atlaikytu. Ant mišių į crkvę atėjo pats Izvolskis su keleis savo vien-tikeis. Bet kadą laikę atminimo (memento) Tolstojas pra-dėjo melsties už Popiežių vietoj' caro ir carienės, visi atstatė akis ir sužiuro, kas čė bus? Povisam Izvolskis už-klausė jo; „dėlko už Popiežių meldiesi, o už carą nė?“ — Tolstojas atsakė: „aš priėjiau uniją ir esmi kataliku.“ Tas Izvolskiui labai nepatiko, ir pradėjo jis po Rymą puldi-nėti, kad Tolstoją iš ten išvartytu, bet nabagas visur trumpą atsakymą gavo: „kaip neprašytas atvažiavo, tai nevartytas ir išvažiūs.“

Atlikęs savo reikalus Tolstojas apleido Rymą ir atvažiavo į Paryžių, kamę stengės parversti į katalikus gy-venančius ten maskolius.

Tū tarpu Maskolijoje N. — Naugarado pravoslaviškas dvasiškas sudas pareikalavo jį dėl išsiteisinimo. Bet Tol-stojas atsisakė. Tūmet išleido ant jo daug užmetinėjimų, tarp kurių ir tą, kad jis ipūlė į hereziją ir atskalnystę nū pravoslavijos tūm pačiu, kad meldės už Popiežių, kurs yra kito tikėjimo. Tolstojas ant tų jų užmetinėjimų atsakė ir ant galo pridurė; „Jeigu aš ipūliau į hereziją ir atska-lunystė, kad meldžiaus už Popiežių, tai jus visi, pradėjus nū mitropolitų ir baigiant ant paprasto popo ipūlėtė į hereziją ir atskalnystę, nes visi meldėties už nabaš-

tininką Petrapylės „gradonačalniką“ Gresserą, kurs buvo protestantu.“

Tolstojo tėvas, kurs gyvena Petrapýleje ir plačei yra žinomas, nuėjo pas carą prašydamas, kad jo sunui leistu sugrižti į tėvynę ir kad apsaugotu jį nuo valdžios parsekiojimų. Caras atsakė: „dūdu carišką žodį, kad jam niėko nebus, gali sugrižti.“ Tolstojas tikėdamas caro žodžiams sugrižo ir apsigyveno Maskvoje. Tenai budamas ir turėdamas didelę pažinti su didžiauseis ponais rupinos jūs patraukti į savo pusę, užvedė metriką (krikšto ir einančių į moterystės stoną) knigas ir galima sakyti, kad jam tamę dalykę nemažai klojos, nes jau apie 500 turėjo savo pasekėjų. Tada maskolių valdžia pradėjo jį baisei parsekioti. Tolstojas pajutęs, kad jau taikos jį areštavoti, pradėjo slapstyties ir par ilgą laiką nežinoma, kur jis buvo: vieni mislyjo, kad vėl išspruko į užrubežį, kiti-gi saprotavo, kad jau į Petropavlovską kalinį atsidurė. Senelis Tolstojo tėvas, datyręs, kad prie jo sunaus valdžia kimba, vėl nuėjo pas carą, prašydamas, idant apgintu jo sunų, nes neveizdint ant cariško žodžio, jį skriaudžia ir parsekioja. Bet caras atsakė: „aš tau jokio cariško žodžio nedaviau.“

Štai, kaip jau praneša „Novoje Vremia“ Tolstojas Maskvoje tapo suimtas ir nukorotas. Maskolei jam užginė gyventi sostapylėse, nės turėdamas didelę įtekmę ir pažinti tenai daug gudų perverstu į katalikus, koroti-gi labiaus ar negalėjo, o gal ir nenorėjo, nės tokiam sunku ką padaryti. Jeigu butu koks prastas popas tą padaręs, tai senei jau butu atsiduręs į Sybirą arba į Petrapavlovką. Dabar nežinoma, kur jis yra? Dievė palaimink jo geriems užmąymams! —

K. Strelankis.

Južintai. (Kauno rėd.) Žiurėkite viengėnei, kokia yra gudų teisybė, pagaliaus ir tų, kurie padėti yra, kad dėl žmonių tiesą darytu. Musų parakvijoje jau nuo maištėnečio yra keletas ruskių „poselenčikų“, kuriūs atgrudus vyriausybė iš kalejimų pasodino tarp lietuvių, idant čion tioksodami mokytu „miatežnikus“, kaip tykei gyventi. Tie ai „poselenčikai“, didžiausia kora dėl aplinkinių musų parakvijos žmonių. Jau bus dveji metai, kaip vienas iš Kiseliov'as pradėjo kabinetis prie žmonių Kremešiškių

sodos, buk jo mišką tie vagia. (Reikia žinoti, kad jis pats savo mišką kerta, o kaip kada ir kitiems ruskiams savo kaimynams pavelyja naktį kirsti.) Tūjaus dūda surašęs skundą į mieravajį, o už liudytojų eina jam kitas ruskis Zubov'as. Abudu atsisipirdami melūja ir prisiegą savo žodžius patvirtina, o mieravasis ir prisudyja žmonėms užmokėti kožną kartą nemažius kaip po 50 rublių, o kaip kada ir daugiau. Šit teisybė! Žmonės ruskai kalbėti nemokėdami visados pragrajyja, o jie išlošia! Šimet karunacijos dienoje nutvėrė žmogus iš tos sodos bekertantį jų pačių mišką ant rubežiaus vieną ruskį, kurs buvo Kiseliov'o giminė, o Kiseliov'o paties nebuvo ir namie, — jis išvažiavo į cerkvę. Žmonės suėmę ruskį nuvedė pas uredniką ir mislyjo, kad jį nukoros už tą, kaip padarė su žmonėmis, kuriūs nutvėrė toje dienoje ką norint dirbant, bet apsiriko, ruskis paliko nenubaustas. Paskiaus, ruskis prisikabino prie jų, buk jį pagavę ant lauko ir su šaudykle norėję nušauti. Apart to, dar vežant prie uredniko buk nukabinę jie nū sienos Kiseliov'o caro portratą ir, sudraskę į šmotelius, Kokšių miškę sukavoje. Davė ruskei skundą aseriuui ir sprauņkui, — atvažiavo žandarų kapitonas ir prokuroras, iškratė visus namus jieškodami šaudyklių ir knygų. Knigeles kelias rado ir susidarė. Potam važiavo į Kokšių mišką ir parodytoje ruskių vietoje jieškojo sudraskyto caro portrato ir rado. (šitą portratą ruskei tamę daiktę sukavojo, patis suplešę, norėdami žmones įkasti.) Ir surašę visą išvažiavo. Žandarų kapitonas dar pagrąsino sakydamas: „budet vam miatežniki.“ Kas bus toliaus, dar nežinoma tą tiktai galima numanyti, kad žmonėms nenueis dykai Zinoma, gali man užmesti kas, kad labai vienpusiškas, vienok aš rašau vardan šventos teisybės ir meldžiu savo vien genčius su burliokais nesuširišti, kaip kad pirma Kremešikių žmonės — su ruskeis stovėjo ant vienos kojos, o dabai pamatė, kad gyvatė užantyje pašildyta, vienok įkanda savgeradarį.

Kregždunaitis.

Didkiemis, (Kauno rėd.) Duktė Žvingių parakvijos Raseinių apskričio, ant upės Juros, ne toli Prusų rubežiaus. Pirm dvylikos metų kartą tikos buti Didkiemyje, bet manei teip nustabeį pasirodė, tartum če prie tos bažnyčios nekūmet

nebuvo nė kunigo, nė auka š. Mišių nelaikėsi; o tū tarpu dar tiktai šeši metai, kaip kunigas buvo apleidęs tą vietą iš priežasties, jog tamę kampę mažai žmonių ir jog sunku yra pragyventi. Įsiteiravęs apie nekurius daiktus, paprašiau žmogaus, kurs dar tamę laikę buvo špitolėje dėl paskambinimo ant „Aniolas Dievo“, idant manę įleistu į bažnyčią, nes pakilo žingeidyste pamatyti, kas par namai Dievo? Tiesa, įėjęs į vidų pamačiau, kad kitą kartą buvo gražei išmalevota, nors prasta maleva, bet teip nulindus į žemę, rodos kad jau daug amžių prastovėjo. Viduj' tamsi dėlto, kad augštai ir maži langai, grindis šmotais išpuvusios, pati bažnytele nukrypus, rodos, kad jau nori gulti graban, o apie stogą nėra ką ir be sakyti, kiekvienas gali numanyti. Šventorius buvo kažkūmet aptvertas, o tūkart labai liudnai manei išveizdėjo, kad visokie gyvūlei be jokio skyriaus, kaipo ant kokios ganyklos, vaikščioja ir kapus knisa. Tam visam trumpai prisistebėjęs pakliausiai to žmogaus, kamę klebonija? Jisai manei parodė, kaip už čvertes varsto tolumo nū bažnyčios. Nuėjau ir tenai paveizdėti, ar teip-pat išveizdi ir klebonija, kaip bažnyčia? Bet tamę laikę ji išveizdėjo liudniaus, joje gyveno dvaro kumečiai, o sienos teip supuvusios, jog par pamatus ir palanges galėjo šunis be vargo landyti, kojoms supuvimus praardę. O vienok, jei Dievas neapleidžia, tai ant Jo paliepimo turi ir iš numirusių prisikelti; todėl ir dabar, Didkiemis, galima sakyti, kad iš numirusių prisikėlė. Ačiu Jo Mylistai Žemaičių Vyskupui, kad atsiuntė dėl Didkiemieškų teip darbštų kunigą P. V., kursai tik įžengęs, su pagālbą menkos saujelės žmonių tamę kampę gyvenančių, tūjaus kibo į darbą. Apmuravojo šventorių ir kapus, pasvėrė bažnyčią, padidino langus ir duris, išmalevojo par naują. Didijį altorių padirbo nauji, įvedė stacijas, partaisė vargonus; iš lauko pusės bažnyčią lentomis apmušė, uždengė stogą. Dabar Didkiemio bažnyčia išveizdi labai padorei, malonu paveizdėti. Eikime toliaus, daugiaus pamatysime. Netoli nū šventoriaus stovi špitolė, pasverta ir dabar dengiama su gontomis. Klebonija su kitais budinkais, pagal reikalo, pasverta, arba naujei parstatyta ir apdengta; vienu žodžiu sakant, šendiena Didkiemis išveizdi labai padorei, bet vietinis kunigas par rupesčius pražilo

ir nupliko, o teip yra diktas ir gali darbūtis. Nors Didkiemiškei negailėjo pinigų ir triušos dėl papūšimo savo bažnytėlės, vienok nemegia ją lankyti. Stebėtinas daiktas! Už teip didę triušą mūsų kunigui Dievė užmokėk! *Sodos Gaiduks.*

Keidainei (Kauno rėd.). Nors caro karunacija jau senai praėjo, vienok, ne viskas mums yra žinoma, kas tamę laikę, kur ir kaip atsitiko, nes mažai yra tokių, kurie rupintus apie padavimą žinių į laikraščius. Štai laikę karunacijos 14 dienojė gegužės Keidainių popas, kuris yra karštas, bet kvailas kaip avinas, gudų missionierius, atėjęs pavakariop pas asesorių tarė: eikim pažiurėti pas tūs prakeiktus katalikų kunigus, ką jie veikia, ar yra pas jūs illiuminacija?

Pasijėmęs tadą asesorių, apžiurėjo Keidainių vieną ir antrą bažnyčią, bet radę viską, kaip reikiant, ir šabasines žvakeles ant langų degančias, ant to ir apistojo. Tadą pasikinkė arklius ir nuvažiavo į Dotnavą, kur neradę šabasinių žvakučių, užrašė „pratakola“ ant klebono Barono, nors jo tadą namie nebuvo. Po keliu dienu vėl atvažiavo asesorius į Dotnavą ir atlupo nū bailaus ir lėto klebono 50 r. štrapo. Toks tai gudų valdžios elgimos su mūsų kunigais.

K. Strelankis.

Eurogala. (Kauno rėdybos ir apskričio). Mūsų miestelyje yra dvi krikščioniški krautuvi; viena — Antano Jonuškevyčės, antra — Prialgauskiio. Šiūdu priekėju yra žmonės teisingi; prie jų geri pirkiniai ir teisingas svaras. Nors jiems prekystė gerai sekasi, vienok verti peikimo žmonės, kad daugiau eina prie žydų, ne kaip prie savo brolių katalikų. Žydai masina žmones magaryčiomis ir davimu ant bargo, bet reikia suprasti, kad tai ne geradėjystė, nes tos magaryčios ir tas bargas yra parokūta prie pirkinio; jeigu žydas visus vaisintu, tai tūjaus nupliktu, o dabar priešingai matome, plykas ir nuplyšęs labai veikei prekiaudamas pralobsta. Nėra didesnių sukėjų už žydus, nes jie, pagal mokslo Talmudo, skriausdami katalikus atima buk savo turtus, neteisingai par jūs vartojamus. Užtat išpūla ko labiausei nū žydų šalinties, o prie savųjų glausties. Pagal mokslo Kristaus artimesnis katalikas už svetimiki, ir iš to atžvilgio išpūla labiaus šelpti savo

brolius katalikus, nekaip kitus. Kaip pavyzdį pamynimo to įstatymo priminsiu apie Mykolą Račkų, kurs pirmaugščiau mine-tų prekėjų buvo uždėjęs teipogi krautu vę toje pat Eirogaloje. Jisai visaip megino: ir pyragais, ir limonadu, ir šėip visokeis pirkineis prekiauti; o joguei buvo žmogus teisingas, visiems įsitiko, įdavė daug ant bargo, negalėdamas skolos atimti, nubiednėjo ir pabu vęs 4 metus Eirogaloje, išvaževo į Šiaulius. Ar tai ne geda mūsų žmonėms, kad, savo brolių apleisdami, žydus pralobina. Dar kaip girdėjau, pakol skolas atiminėjo Račkus nū tų, kuriems davė ant bargo, turėjo po kaimas vaikščioti ir už savo graši klonioties, o prie nekurių dar ikišiolei jo pinigų yra. Oi vyrai! laikas jau protą įgauti, pamesti žydus, o šelpti savo brolių.

Jonas L—šinas.

Butkiškei. (Kauno rėd. ir apskr.) Jau antri metai, kaip Butkiškiū sė užvestas giedojimas prie vargonų iš lotyniškų natų par sumą ir mišparus, sutaisytas iš kaimynių mergaičių, turinčių gerus balsus. Už tą reikia padekavoti mūsų gūdotinam kunigui Antanui Dygaičiui. Žmogus nuvargitas par visą nedėlę darbais ir rupesčeis, nors šventą dieną bažnyčioj linksmaus pasimeldi, nes puikus giedojimas padeda melsties ir atgaivina, palinksmina dvasę. Už tą širdingai „ačiu“ kunigui A. Dygaičiui. *Jonas L—šinas.*

Mūsų raštai.

Krumplių Jonas. Apysakėlė. Išleista M. L. D. Vilniuje 1895.

Kas yra, o kas bus! Žvilgis ant šių dienų ir į ateitį. Išleista L. S. D. Londonę 1895.

Skaitytojas džiangiasi, kad kasmetą daugiau lietuviškų knigučių atsiranda, ale iš šiudvieju nepasidžiaugsi. Aš papasakosiu, kas šiose dviesė parašyta ir ko jiedvi mokina.

„Krumplių Jonas“ neperdidelė knigpalaikė 36 pl. Ji iš svetimos kalbos išversta į lietuvišką, nors kalba gera, bet žymu, kad vertėjas nedaug tesirupino savo darbą pritaikinti Lietuvos kraštai. Toje knigutėje pasakoja, kad vieno kaimo (sodžiaus) žmonės nusiuntė jauną ukininką Krumplių Joną Vilniun naldautu mokesčių atidėjimo. Jonas

nieko negavęs daugalyje raštinyčių*) grįždamas namūn užėina į karčiamą. Iš tos karčiamos jis išmeta laukan žandarą, už ką tas ukininkus pavadino „chamais“. Po kelių dienų Joną suėmė ir pasodino į kalinį. Tenai Jonas susėjo su socialistu, kurs ima daug pasakoti apie šviežiąjį socialistų mokslą. Pasakoja, pasakoja ir galo nėra. Beveik visa kningutė prirašyta išguldinėjimu socialistų mokslo. Ant galo knigutės baigiasi socialisto pasaka, pasakyta kaip Joną apsudyjo da pusę metų kalėti, trumpai paminėta, kad jo pati pasimirė, o pats Jonas, atsėdėjęs kalinyje, namelių neteko ir išėjo į svieta socialistų mokslą platintu.

„Kas yra, o kas bus!“ mažesnė, plonesnė, siauresnė ir trumpesnė už „Krumplių Jonų“ knigelė. Toje pasakojama, kaip keli žmonės išisneko apie konstituciją, ale nežinodami, kas tai par daiktas, nuėjo pasiklaustu pas mokinioją. Tas išpasakojo, kas tai yra, pašnekėjo apie Vokietijos ir Prancuzijos konstitucijas; išgyrė kriaugerią Prancuzų revoliuciją. Paskui, mokiniojas nuvertė šneką ant mūsų vargų ir pasakojo buk tikt socialistai iš tų nelaimių mus išgelbėsia. Mokiniojas socialistus giria vis susiriesdamas. Paskui, jis perskaito savo svečiams ką tik atėjusį laišką (gromatą) nū savo pažįstamo iš Karaliaučiaus. Toje gromatoje aprašytas vokiečių socialistų surinkimas ir išdėta, kaip socialistai gaus viršų visam svieta ir ką jie padarys, ponais tapę. Ant galo, gromatoje pasakyta, kad ir Maskolijoje socialistams teksiant visa valdžia. Perskaičius tą laišką ukininkai išsiskirstė nū mokiniojo.

Ne tiedvi vienidvi kniguti socialistus giria. Jau kelinti mėtai, kaip mūsų kalboje, nėsant reikalingiausių knigų, atsiranda per daug tokių, kurios socialistų mokslą platina, jūs girdamos, o šėip visą svieta niekindamos. Skaitytojau! netikėk, kad dėl Krumplių Jono nelaimių parašyta pirmutinė knigpalaikė! O antrąją ir ne dėlto spausdino, kad keletos žmonių šneka butu knigose surašyta. Krumplių Jono niekados ant svieta nebuvo, nē Vilniun jis dėl mckesčių n'ėjo. Viskas, kas ten surašyta, tai išmašlas;

*) Teip žmonės Gelgaudiškio valsčėmas (Naumieščio apskr. Suvalkų rėd) vadina valsčėiaus kanceliarija.

teip pat ir antroje knygutėje. Jiedvi parašė dėl socialistų išgyrimų ir dėl pritraukimo žmonių prie to paiko mokslo.

Šia, koks tas socialistų mokslas. Jieji sako, kad visi vargai ant svieto dėlto esą, kad žmonės nelygūs; kad viens tur daugiau žemės arba pinigų, o kits mažiau; kad viens tur valią ant kitų, o kiti tur klausyti. Socialistams rodosi buk tik tą daiktą žmogui valia savintis, kurį jis užsidirba savo rankomis, o ką tur kitokiu budu igijęs: ar tėvų prilikimu, ar dovanota, ar pats radęs, tas ne jo esą, o turį prigulėti visiems. Socialistai mokina, kad Dievo nereikia, kad kunigai-žmonių kankintojai, kad valdžios ant žmonių neturį buti. Jieji kursto žmones, kad visokią valdžią išskerstu, o paskui patį socialistai atimsią visą žemę, pinigus, padarynes nū tų, kurie tur, ir atidūsią visiems, idant laukas, pinigai, fabrikai, mašinos, girios ir ganyklos butu teip, kaip dabar oras ar vandū, ant kurių nė viens nėra ponas, o visi gal naudotis. Valdžios ir nebus visai.

Rodos gana permąnyti šitą mokslą ir pamatai, kad jis visai nušutęs, kad jam nieks negal tikėti. Ale pamatytum, skaitytojai, kiek svietę yra žmonių, kurie prie socialistų skaitosi. Vokietijoje socialistų be skaitliaus, Maskolijoje ir nemaža. Teisybė, kad aiškiai protaujantiems žmogui jų mokslas negal patikti, ale kiek tokių yra, ką ištikrųjų mislyja? Žmonių paikums socialistų paikystes platina. Ale platina smarkiai jusias ir vargas. Šioje gadynėje sunkus gyvenimas: viskas atpigo, ką turi pardūti, viskas pabrango, ką turi pirkti; mokesčių be skaitliaus, reikalų begalės. Prie to dar nėra nė liūsybės. Čia tavę spaudžia už tikėjimą, tenai už kalbą. Teip žmogus bemislydamas apie savo vargus ir įširsti, o pikts budams jeib ką priimi į bičiūlius, kad po tavim pašneka, — teip nė nematai ano paikumo, nė nedorumo, nes ant to nemislyji. Teip ir mums dabar yra su socialistais. Vargą kenčiame, o jie, tartum norėdami mums ašaras nušlūstyti, pagal teisybę rupinasi tik savo paikystes praplatinti. O kad mūsų vargas per tai da didesnis taps, jiems nerupi, bile tik socialistų daugiau butu. O da į akis mums nusidūda tokiais geradėjais!

Aš nebereikalo sakan, kad socialistų mokslas paiks.

Nes jie sako, kad visi žmonės tur buti lygūs ir turtu ir valdžią. Teip bus danguje, bet ne ant žemės. Socialistai, į Dievą netikėdami, nepasitiki dangaus, todėl nor jį pasidaryti ant žemės, ale nepasidarys. Visi lygūs negal buti. Viens iš prigimimo stipresnis, kitas silpnesnis, viens sveikas, kitas ligustas. Idant stipresniejie neskriaustu silpnesniųjų, Dievas leido ant svieto valdžią. Valdžia truputį lygina prigimties nelygumus. Jei nebutu valdžios tai-gi butu dienos plėšikams, žmogžudžiams ir visiems nedorėliams!

Antra socialistų paikystė, kad sako buk žemės įgijimas nė vienam darbo nekaštavęs, todėl ją galima esą atimti. Jie ant to nežiuri, kad žmogus prakaitavęs ilgus metus susideda už savo darbą keletą rublių ir nusiperka sklyputį. Tokiu budu jojo žemė, tai jojo darbas. Ale nė nū pirmutinio, kurs užėmė nekieno nevaldytą žemę, nevalia jos atimti, kaip nevalia išveržti iš rankų žmogui viedrą vandens, kurį jis pasisėmė iš upelio.

Trečią paikystę socialistai sako, kad žmogus tur sau užsidirbti dūną su rankomis. O kas bus su ligoneis? Jūs turbūt socialistai už kojų nutvėrę smogtu į akmenį, idant neuždirbtos dūnos nevalgytu. Ligustų vaikų tėvams nedūtu auginti, nors tėvai žadėtusi į to vietą daugiau dirbti. Jiems atsakytu, kad su vienu darbu be žemės rugių neužaugysi, o žemės tėvai neturės nes ji bus visų. (Nes čia tur prasidėti kita eilė.) Kaip kokiam kraštę privis žmonių perdaug ir sunku bus visiems išmisti, tai socialistų visūmenė ima pjauti pagal liosus, kaip kad dabar pagal liosus į kariumenę (vaiską) šaukia. Jeigu jie to nemislytu daryti, tai galėtu ir dabar be atiminėjimo žemės apsieiti. Juk svietę yra daug plotų neapimtos žemės, kodėl negabena tenai pavargėlių? Senovės graikai išvešdavo iš savo žemės į Aziją ir į Italiją. Išpanai šešioliktam amžiuje daug svieto iškraustė į Ameriką. Bet nė graikai, nė išpanai nebuvo socialistais; šitie išrado, kad jiems geriaus esą nū artimųjų atimti svetimą turtą, nekaip toli padoriu budu jieškotis pagedaujamos žemės.

Socialistų pagedaujamos draugystės negal buti, nes jie sako, kad netur buti valdžios. Be prižiurėtojų nieks nedirbs, o jei keli kvaili atsiradę dirbtu, tai daugelis

tinginių tik naudotusi iš jų darbo nieko neveikdami. Jiems nedūs, ale jie neklaus; įsidykavę bus daug stipresni už nusidirbusius ir atims parnevalią.

Ant to negalėdami atsakyti socialistai išsimislyja da didesnę paikystę. Tūmet, girdi, nebusia nė tinginių nė nedorėlių. Žiocpliai! ar jie savę ar kitus ant jųko laiko? Biesku socialistai tik šventųjų abrozdas nū sienų nusi-kabinęję tepriims į savo draugystę, kad tenai nė vieno pikto žmogaus nebus! Adoms rojuje buvo visko pertėkęs, o n'iškentė nenusidėjęs Dievui. Kiek vagių plėšia svetimus turtus dėlto, kad tingi padoriai dirbti! Kiti visą savo amžių galėtu kogeriausiai gyventi iš savo turtų, ale artimus skriaudžia dėlto, kad jų gerklė bedugnė. Ar socialistai permains tų žmonių prigimimą? Paikučiai! jei žmonės butu teip geri, kad kožnas dirbtu iš savęs, kad nė vienas kitam škriaudos nedarytu, tai nebutu reikėję socialistams mislyti apie atiminėjimą žemės; tūmet nė vieno socialisto ant svieto nebutu!

Socialistai netik nemažina nedorybių, ale jas didina. Melas, žmogžudystė ir prisisavinimas svetimo turto jiems ne nūdėmė. Ir nieko jie neskaito per tikrą nūdamę, nes į Dievą netiki. Bažnyčios neklauso, nes bažnyčioje skelbia Dievo prisakymą: 5as neužmušk, 7as nevogk.

Socialistų mokslas nenaujiena svietui. Lietuviškai senai tokius vadina vagimis ar plėšikais. Ale lietuviškas vardas ponams netinka, todėl jie lotyniškai prasimanė vadintis.

Matote, vyručiai, kokių knių mums parupino mokintieji lietuviai išėję universitetus. „Ukininkas“ su „Varpu“ tą patį mokslą platina, tik slėpdamiesi. Ale „Krumplių Jonas“ tai „Ukininko“ priedas. „Ukininką“ svetimų tautų socialistai giria, už ką jų mokslą atsidėjęs platina. P. B.

Svetimi raštai.

Antoni Prochaska.

O Prawdziwości listów Gedymina. Kraków, Nakładem Akademii Umiejętności, 1895.

Visiems žinomi yra Gedimino laiškai, rašyti pas Popežių ir Vokietijos zokonikus ir miestus, kuriūšę jisai sakosi norįs

priimti katalikų tikėjimą. Mokyti vyrai senei laužo galvą ir negali vis galutinai nuspręsti, ar tikrai Gediminas rašė tūs laiškus ir ar norėjo jįsai ištiesų apsikrikštyti ar ne. Sąnaris istoriškiosios Lyvovo draugystės propesorius Antanas Prochaska, nemažas Lietuvos istorijos žinovas, apgarsino nesenei tamę dalykę naują knigelę. Pagal jo ištyrimų viskas šėip buvo. Gediminas įveiktas Kryžioių užpuldinėjimais baigiantiems 1322 metams parašė pas Popiežių Jona XXII° Avinjonę gyvenantįjį laišką, kuriamę skundėsi ant savo sąsiedų, šaukėsi Popiežiaus pagalbos, ketindamas palikti kataliku. Netrukus pradžioj 1323 m. išsiuntė Gediminas Popiežiui antrą raštą maž ko tokį-pat kaip pirmąjį, vel jo prašydamas atleisti pasiuntinius, su kureis galėtu gerai pasikalbėti apie savo reikalus. Drauge su tū raštu 1323 m. išsiuntė teipo-gi laišką Liubekos, Brema, Magdeburgo, Kolonijos ir kitų Vokietijos miestų gyventojams melddamas, kad nekušintu jo pasiuntinių kelionėj'. Prašė teipo-gi jų, kad atsiųstu jam išmanančius amatninkus ir šėip jau buklius vyrus, kurie galėtu pramokyti ir jo žmones. Paskui, dvejetui menesių praslinkus, išsiuntė dar tris laiškus, vieną pamariniams Vokietijos pirkliams, liubekiečiams, rostokiečiams, šopiniečiams ir kitiems. Ir jųs kvietė į Lietuvą, žadėdamas liūsybę prekiauti, savo pašalpa ir visokias mylistas. Antras ir trečias laiškas buvo rašyti Saksonijos pranciškonims ir domininkonims. Meilei jųs užprašynėjo į Lietuvą žmonių mokyti, sakėsi katalikams jau pastatydinęs dvi bažnyči, Vilniuj' ir Naugardukę.

Popiežius apie vis tai gavęs žinią ir gerai pasiteiravęs išleidė pas Gediminą savo pasiuntinius, kurie 1324 m. pribuvo į Rygą, bet viską kitaip esant atrado. Popiežiaus legatams į Rygą atvykus, Gediminas par savo pasiuntinius pranešė jiems, jog nekūmet nė žadėtė ne žadėjęs krikštyties. Dėl ginimosis nesigynė rašes pas Popiežių, teisinosi tiktai, jog pripažinęs Popiežių už Tėvą kaipo vyresnį ir galingesnį, bet visai nemislyjęs palikti kataliku (filius obedientiae). Pasakė drauge, kad tūs raštus jam liepiant rašė Vilniaus Pranciškonis Bertoldas ir Genrikas, kurie buk nesupratę jo žodžių. Kaip gudrei mokėjo išsiteisinti!

Lieka dabar išaiškinti, kodėl Gediminas visoko išsi-

žadėjo, ką buvo pradėjęs. Nekurie kaltina jį, buk jisai apgaudinėjęs tiktai Popiežių, tikėdamasis gauti nū jo pagalbą, kiti teisindami jį sako, buk laiškai be jo žinios buvę parašyti ir sumeta visą kaltybę ant rygiečių arba Vilniaus pranciškonių. Gerai vienok peržiūrėjus senovės raštus pasirodo, kad Gediminas tikrai norėjo apsikrikštyti ir dėlto rašė pas Popiežių. 1323 metų svetimų kraštų pasiuntiniams susivažiavus į Vilnių apie sądarą pasikalbėtu, Gediminas užklaustas pasisakė rašęs pas Popežių ir laukias jo pasiuntinio. Tą patį pripažino atvažiaavę ir Popežiaus legatai. Nes nors Gediminas nebenorėjo jau krikštyties ir patiems legatams nebebuvo ko laukti, tačiau aštūnius dar mėnesius užtruko jie Rygoj' laukdami, ar kartais Gediminas nesusipras ir išpildys, ką buvo žadėjęs. Matyti, kad jie viską žinodami nelaikė Gedimino už apgaviką.

Tūtarpu Rygos arcivyskupas legatams žinant iškeikė kryžiuokus už tai, kad jie sukliudė Lietuvos kunigaikštį ir atitraukė jį nū krikšto. Štai ir pasirodo, kad tikrais kaltinjkais buvo kryžiuokai. Suprato jie, jog lietuviams krikščionimis palikus, nebegalėtu jie jų plešti ir turėtu išsižadėti savo viešpatavimo tose šalyse. Kurstė todėl kaip įmanydami sąsiedus prieš Gediminą, kurstė ir jo paties valdomūsius rusus ir žemaičius, kurie stačei keršyjo pajieškoti sau kito valdono, jei Gediminas priimtu krikštą. Nėra ko stebėties, kad pagonių kunigaikštis, matydamas kryžiuokų nedorybę, nū kurios neapgins jo krikštas, drauge vėl bijodamas, kad jo paties valdomieji įnirtę nesukiltu prieš jį, nebesirupino daugiau apie krikštą ir Popežiaus legatus nieko nepelnijusius atstatė. Bet jog jisai 1323 ir 1324 metų tikrai mislyjo apie krikštą, ludyja tai vis tie, kurie tadą gyvenę ir gerai galėjo žinoti, ko kunigaikštis geidė. Popežius savo bulėj' aiškei mini, jog Gediminas tikrai norėjęs priimti krikštą. Tą patį išpažino Hennekinus vertikas, Vilniuj tadą gyvenęs ir viena moteriškė iš kunigaikštienės artimųjų.

Tiesa, kad nekurie mokyti vyrai ligšiol nenorėjo minėtuju laiškų pripažinti už Gedimino ir primetė jū rygiečiams arba Vilniaus pranciškonims, jų vienok paklydimą autorius aiškei parodo iš senovės raštų. Todėl norint

pažinti tą svarbų mūsų istorijos klausimą, naudinga būtų perskaityti Prochaskos kningelę.

K. A. K.

II.

Žmonės užrustina V. Dievą par girtėklystę tada, kada Jį labiausei garbinti ir prie Jo šaukties turi.

Arielka teip pas mus išikerėjo, jog kartais žmonės apie ją labiaus rupinasi, kaip apie patį Dievą ir švenčiausią Mariją Paną; nes be arielkos nė linksminties, nė nuliusti, nė gyventi, nė numirti, nė darbo dirbti, nė sirgti nemoka. Jau retai atsiras toks žmogus, kurs nuliudimę ramintu savę krikščioniškai tokią myslimi: ką Dievas myli, tą plak, jog par kryžių kelias į dangų, jog kūm daugiau kentėjimų, tūm daugiau nūpelny. Todėl žmonės nelaimių suspausti skubinasi ne į bažnyčią prie Dievo Motynos, nuliudusiųjų Patiešytojos, bet į karčemą prie arielkos. Ligoje budami, nebega prie Tos, kuri yra sveikata ligonių, bet kaip tiktai galva suskaus, poterių kalbėti jau nebegali, griebesi už geriausio vaisto — arielkos.

Vienas kalvis, kurs pirma buvo pripratęs prie kieliško, išsižadėjo arielką gerti. Už dviejų, ar trijų mėnesių sunkei susirgo; atvežė prie jo kunigą, kurs išspaviedojęs davė jam paskutinį patepimą. Ponui gailėjo kalvio, nes gerai dirbo, labiausei paskutiniamę laikę, o gydytojas pečeis traukia matydamas jį arti smerties. Žmonės pradėjo kalbėti tarp savęs, jog jis susirgo dėlto, kad iš karto nustojo arielką gerti, todėl prikalbinėjo pačią dūti ligoniui nors truputį arielkos. Pati, norėdama išgydyti savo vyrą, paklausė žmonių, atnešė arielkos ir tarė ligoniui; pritaisiau tau arielkos dėl vaisto; vyras ant to atsakė; bijok Viešpaties Dievo ir negundik manęs, nes ne arielka, bet pats V. Dievas danguje yra viešpačiu mano sveikatos. Ir pati smertis nū Dievo paskirta yra; kam laikas atėjo mirti, to gerimas neišlūsūs nū mirimo. Jei Dievui patinka, tai sveikatą atima, arba sugražina par užtarimą švenčiausios Panelės, prie kurios šaukiame: sveikata ligonių, melskis už

mumis! Žinau, jog, nustojęs arielką gerti, palikau sveikėnis, todėl ir dabar jos negersiu. Po trijų dienų išgijo ir iš lovos atsikelė, o gydytojas, kuriam rodėsi po trijų dienų jį grabę regesias, išvydęs sveiką, labai nusistebėjo. Tiesa visūmet paliko tiesą, jog Dievas yra viešpačiu sveikatos, o arielka trūčiznā (nūdais).

Kas da praščiau — žmonės nebegali apsieiti be arielkos prie šventų sakramentų ir bažnyčios apeigų. Vaikui apkrikštyti reikia kunigo, švento vandens, dievobaimingų kumų ir Bažnyčios, bet kad reikėtų karčemos su arielką, nėvienas kunigas nemokina ir geras žmogus nemini. Tū tarpu patis savę apgaudami įkalba, kad prieš ir po šventam krikštui reikią arielkos; todėl pardūda kartais reikalingus daiktus ir perka arielką mylėti kumus ir svečius. Ta meilė su arielką daro tarsi pirmą žingsnį prie švento krikšto, kurs vaikui atidaro dangaus vartus ir daro daliniku kraujo ir nūpelnų Viešpaties Jezaus. Kad be pariškados galėtu girtūkliauti, išrenka ant krikštinų paprastai šventą dieną; kumai ant girtūklystės parleidę sumos laiką, važiuja į bažnyčią po pietų, kadą žmonės grįžta namon; bet pirma, ką įeiti į bažnyčią aplanko karčema, dar labiaus pasigerti; ant kojų vos bestovėdami eina į bažnyčią. Ar tokie kumai gali atlikti priderančei švento krikšto apeigas? Kaip jie drįsta akysę Dievo, esančio Švenčiausėmę Sakramentę, atsakyti ant kunigo klausimų, kad išsižada piktos dvasios, visos puikybės ir visų jos darbų — jei patis jai tarnauja ir jos vergais yra? Kokeis jie gali buti krikšto tėvais ir užtikrintojais, jog tas vaikas, kurį prie švento krikšto turėjo, tikės į Dievą, Jį mylės ir Jam ištikimai tarnaus, kad jie patis maž tetiki į Dievą, Jo nemyli, Jam netarnauja, o tankei nė jokio apie Dievą supratimo neturi? Pasakyk tą į akis girtūkliui kumui, atsakys tau: aš į Dievą tikiu, Jam tarnauju, o pikta dvasę niėkinu ir jos išsižadu. Užtikra, nė tu, nė kitas kas į tavę panašus, žodžeis šetonui tarnauti neprizadėjei ir nenori buti jo vergu, bet tavo gyvenimas paleistuvingas, girtūklyste ir iš jos pėinantįs keiksmi, muštinės, svetimoterystės, nešventimas šventų dienų rodo, jog ką sakai, netarnaujās šetonui, yra melas; Dievo nemyli ir Jam netarnauji, piktos dvasios neišsižadi, prie-

šingai, jai tarnauji ir visa savo gyvenimą ant to apverti, kad su šetonu po smertimi draug gyventum. Reikia daryti ką Dievas liepė, o sergeties ką užgina, tadą bus tikra meilė; o jog girtūklis užmiršta Dievą, todėl ir nemyli Jo.

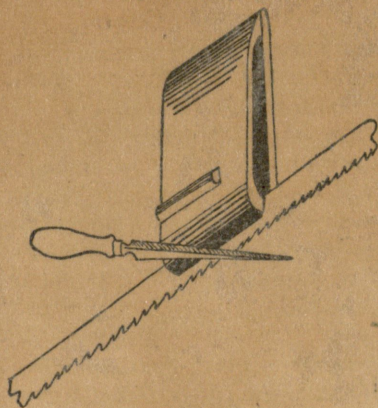
Kada Š. Stanislova Kostka nešė prie š. krikšto, kumai įėję į bažnyčią atsiklaupė prieš altorių Švenčiausios Marijos Panos ir apieravojo tą kudikį apveizdai Marijos; ta apieka buvo vaisinga, nes užaugo šventas vyras. Šendieną ne taip dedasi; nekartą apigirti kumai atneša kudikį į bažnyčią, o po š. krikštui skubinas ant arielkos. Neužtenka, kad vaikas paliko apkrikštytas ant Dievo garbės iš Dvasios š. ir vandens, reikia mat, antrą kartą apkrikštyti iš arielkos šetonui ant garbės; nėra ko stebėtis, jei iš tų vaikų išauga paskui garsūs girtūklei. Kad tu, tėve, draug su kumais butumei nuvažėvęs į bažnyčią ir ilgiaus pasimeldęs su kumais, o pinigūs, kuriūs paskyrei ant arielkos krikštinoms iškelti, butum atidavęs dėl pataisimo kokio reikalingo daikto bažnyčioje ant atminties, jog Dievas tavę sunumi apdovanojo, arba butum davęs neturteliams dėl išprašymo, kad naujėi užgimęs vaikas augtu ant Dievo garbės, tėvams ant linksmybės, žmonėms ir tėvynei ant naudos, o sau ant išganymo; arba butum atidėjęs keletą rublių dėl pagalbos sau kokei nelaimėi užėjus — butu tai gražu ir naudingu. Taip aš nū širdies tavę parsėrgu, bet ir vienas svietiškas žmogus dūda tau tą rodą: „Tikrą ir ilgai tveriančią atmintį užgimimo mūsų vaikų apvaikščiokime ne išgerdami daug arielkos ant krikštinių, bet pasodindami nors vieną vaisingą medį apie grįčią. Medis draug su vaiku augs ir atneš jam daugiau pelno, kaip arielka išgerta ant jo krikštinių“. Protingas ne pagirs tą paprotį mūsų sodiečių, jog po kelias dienas krikštinas apvaikštinėja, motyna dar ligonis — guli, o šauksmas ir trenksmas par dienas ir naktis, kaip piktieji apie prakeiktą dušią, vienok tebėra tas paprotis tarp mūsų, nes arielką megiamo. *Blaivininkas.*

Patarmės dėl staliorių.

Skirsnys II. § 1. (Tąsa).

b) **Galandimas pjuklių.** Norint galasti pjukla, pirmiaus reikia jį išlyginti: pjukleli padeda ant lygios čuguninės plytos ir

atsargiai mušnodami kujaičiu išlygina geležėlės įlenkmes ir dantis vėl atitiesia panaikindami jų iškraipymą; paskui įdeda pjuklą į

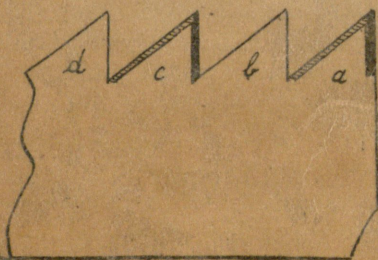

P. 20.

klemorias, kaip parodyta ant p. 20, ir su visais klemoriais įsuka į varstatą; tadą sulygina dantis, kad visi būtų ant vienos linijos, kad nė vienas nebūtų išsikišęs augščiau — tūs, kurie išsiranda ilgesni, nupieliauoja plačiąją ketvirtainiškąją pielyčią su smulkesniais įrantymais. Dabarčiui pradeda galąsti pjuklą trikantinę pielyčią, veddami ją iškypai — kaip parodyta ant paišinio 20 — spausdami išlengvo (nės per daug spaudžiant, gali įkaisti pjukas ir atsileisti); spausti reikia nū savęs stumant pielyčią, bet atgal traukiant pielyčią reikia atimti nū pjuklo (nės jeigu ir atgal, į savę, traukdami spautumime pielyčią prie gelžies, tūkart pagadintumime pjuklo ašmenis). Teip galąsti reikia vieną tarpdantį apleidant, paskui atgręžti antrą šalį pjuklo ir galąsti apleistūsius tarpdančius, vėl teip-pat pielyčią vedant truputį iškypai (arba išambiai), kad dantų ašmenis pasidarytu maž-daug tokie, kaip ant p. p. 21 ir 22.

Paišinys 21 parodo, kaip reikia galąsti paprastąjį staliorišką pjuklelį, o p. 22 parodo, kaip galandamas yra išilgai pjaunamasis stalioriškas pjuklelis.

c) Išgalandus pjuklą, reikia jo **dantis iškraipyti** dėlto, kad

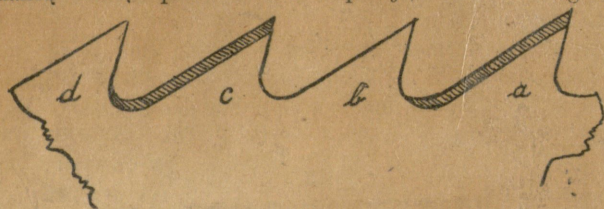

P. 21.

jis turētu taką. Dantis kraipo visūmet po išgalandimo. Paprastojo stalioriško pjuklelio (v. p. 21.), kuriūmi galima pjauti skersai ir išilgai medžią, dantis kraipytini yra šiteip: augštąją kantį reikia kreipti į lauko pusę (v. p. 21. a): tokiu būdu, visos žemosios dantų kantys pasiliks vidaus

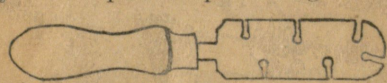
pusėje, o visos augštosios lauko pusėje. Ant p. 21 dantis, paženklintus literomis (a) ir (c), reikia kreipti nū savęs, o paženklintus literomis (b) ir (d) ant savęs.

Išilgai pjaunamųjų pjuklų dantis reikia kreipti augštosiomis kantimis (v. p. 22. a.) į lauko pusę: tokiu būdu visos žemosios dantų kantys pasiliks vidaus pusėje, o visos augštosios lauko

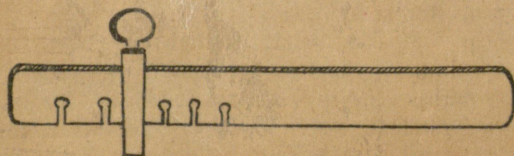
Pa. 22.

pusėje. Tai yra: išilginio pjuklelio dantys kraipomi yra teip-pat, kaip skersinio pjuklelio. Kreiptuvas, arba raktas pjuklo dantims kraipyti, yra tai plokšta plieninė geležėlė, turinti nū kraštų įpjuvius

P. 23.

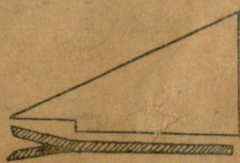
įvairaus didumo, pagal didumą pjuklų, kuriuos priseina kraipyti. Nemažo pripratimo reikia prie kraipymo pjuklo dantų, kad iškraipymas būtų visai vienodas. Neprigudusiems naudingas yra kreiptuvas su atramčiu, kuri nustačius (nuriktavus) ant priderančio atstumo nū įpjuvio ir prisukus šrubu, drąsiai galima kraipyti ir nepripratusiam, dėlto kad atramtis, atsiremdamas į

P. 24.

it replės, arba gnyblės.

Iškraipius pjuklo dantis, paskui reikia patikrinti tą iškraipymą.

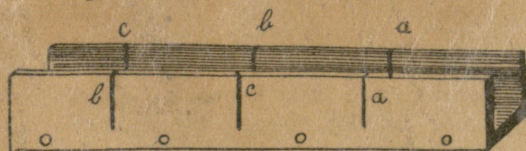
P. 25.

Tam tikslui vartojasi šablonas (v. p. 25), arba skardelė (blėkelė), kurios kertėje padirbtas yra išpjuvius tūm platumu, kokių platumu turi būti dantų pakrypimas. Vartojamasis budas to šablono yra aiškus: šablona A (p. 25) pridedama prie pjuklo danties, kaip parodėta

p. 25, dėl pažinimo, ar jis užtektinai nukreiptas, o rasint perkreiptas arba dar permažai pakreiptas — tadą pajėmę kreiptuvą pataiso danti; ir taip braukdami šabloną A pagal ištisą pjuklą B, veizdi kurs dantys negerai nukreiptas, tai tą ir pataiso. Nėra pro šalį turint bent kelis tokiūs šablonus, kuriūs pigiai galima pačiam išsikirpti iš skardos (blėkos) ir įvairaus didumo pagal didumą varojamųjų pjuklų.

Teisingai nupjauti medgalį pagal užbrėžtą liniją yra gan vargu; dėl palengvinimo to darbo pramanytas padargas, vadinamas „štoslada“, kurs labai palengvina ir paspartina darbą tūkart, kad reikia supjauti medgalius į įvairias kertes.

Toks padargas parodytas ant p. 26.

Pa. 26.

Tai yra ne kas kitas, kaip lovelis, padirbtas iš trijų lentgalių. Štoslados abiejūse šonūse yra keli

prapjuviai, kurie ant mūsų pašinio 26 paženklinėti literomis a—a, b—b, c—c. Dūkime, lai buna prapjuvis a—a po cielą lygiają kertę (kiteip sakoma — po cielu vinkeliu = 90°), o prapjuviu b—b, c—c po pusę lygiosios kertės (po pusę vinkelio = 45°). Visai nutaisyta medgalį įdeda į štosladą ant dugnio, prie pat užpakalinės jos sienos prispaudžia su ranką, o pjuklą įdeda į tam tikrus prapjuvius ir pjauna, nū pradžios išlengvo ir atsargiai, o paskui vien smagyn. Štosladą reikia išukti į varstatą.

Meistrams, neapgalintienis darbo, pavadame pjaunamosias mašynas, su kuriomis darbas eina nepalygintai spėriaus. Apskritusis pjuklas,*) panašus į ratelį ant ašelės, dūda apie 500 apsisukimų per minutą; dera pjauti tiesią liniją nestoriems medgaliams. Jūstainis pjuklas, pavėdus į diržą, kurio galai sumegsti, todėl vadinamas begaliniu pjuklu, pjauna su greitumu apie 10 sieksnių per sekundą ir dera pjauti druktam medžiui, lentoms pjauti, pjauti į įvairias kertes, į lygias ir į kreivas linijas, į visokius stambius braižinius (arba risunkus).

Ant. Dailidė.

*) turis 8 colius didumo.

Apgarsinimai.

„Garsas Amerikos Lietuvių“ geriausias ir pigiausias nedėlinis Amerikos lietuviškas laikraštis. Padūda naujausias žinias iš viso svieto ir iš Amerikos. Teipo-gi praneša savo skaitytojams daug žinių apie darbus t. y. kur kaip darbas einasi Amerikos miestuose.

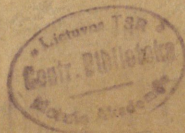
„Garsas“ talpina teipo-gi puikias istorijas dėl pasi-skaitymo. Yra tai tikrai katalikiškas laikraštis; redak-toriumi jo yra kun. A. M. Miliukas, žinomas lietuviams, kaipo pertaisytojas anais metais „Vienybės Lietuvninkų“.

Kiekvienas privalo skaityti „Garsą“, o ypat tie, kurie nori keliauti į Ameriką, arba gauti gerą darbą.

„Garsas Amerikos Lietuvių“ kaštūja ant metų Amerikoje 1 dolerį. Prusūse (prisiunčiant į parubežį) 5 markes.

„Tėvynės Sargas“ skaitytojams, kurie užsisteliūs „Garsą“ per „Tėvynės Sargo“ redakciją, jis kaštūs tik keturias markes su prisiuntimu į Tilžę arba į parubežį.

„Garso“ antrašas: Garsas Publishing Co. Shenandoah, Pa.

Atsakas rėdaktorius F. Saunus Tilžėje; prie jo siųst raštus, rankraščius ir pinigų; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas: Herrn F. Saunus, Tilsit, Wasserstr.

Spaudinta pas J. Šenkę, Tilžėje.